
IV PARISUHDEVÄKIVALTA

Minna Piispa

---

1 Parisuhde

Perheen aseman mureneminen ja parisuhteen muotojen moninaistuminen ovat olleet yhtenä viimeaikaisen sosiologisen ja erityisesti yhteiskunnan modernisoitumista käsitelleen keskustelun keskeisenä aiheena. Tilastoissa näkyvä kehitys on osoittanut, että avioerot ovat yleistyneet ja avioliitot ovat saaneet antaa tilaa avoliitoille parisuhteen muotona (ks. Suomen tilastollinen vuosikirja 2004). Avioliittojen määrän lasku ei selity yksinomaan solmittujen avioliittojen määrän vähenemisellä, vaan sitä selittää osittain myös se, että avioliitot solmitaan aikaisempaa myöhemmällä iällä. Naiset solmivat 1990-luvun lopussa ensimmäisen avioliittonsa yli viisi vuotta vanhempina kuin 1960-luvulla, keskimäärin 28,2-vuotiaana (Jallinoja 2000, 63–79). Parit asuvat usein ensin avoliitossa ja solmivat myöhemmin, perheen perustamisvaiheessa, avioliiton.

Voimakkaimmat muutokset perheellistymisessä ovat tapahtuneet ennen 1990-luvun loppua. Perheissä eli vuonna 1950 väestöstä 86 prosenttia. Vuonna 1997 tutkimuksemme kohdejoukkoon kuuluvista 18–74-vuotiaista naisista kuului perheeseen 79 prosenttia ja vuonna 2005 perheeseen kuului 76 prosenttia. Perheen rakennetta kuvaavat tiedot vastaavat melko hyvin vastaavan väestön rekisteritiedoista saatua perherakennetta. Aineistossamme on hieman enemmän avio- ja avoliittoissa olevia kuin väestössä rekisteritietojen mukaan. Osa aineiston ja rekisteritietojen eroista selittyy määrittely- ja mittausajankohtien eroilla. Aineistomme perherakennetta ja siviilisäätyä kuvaavat mittarit on rakennettu kyselylomakkeella itse ilmoitettujen tietojen perusteella. Rekisteritiedot ovat tällöin ajankohdallisesti hieman vanhempia, vuoden 2004 lopulta, ja vastaajien parisuhteissa on saattanut tapahtua muutoksia kyselyajankohtaan mennessä. Avio- ja avoliittoissa elävien hieman korkeampi vastaamishalukkuus kyselyyn on nostanut heidän osuuttaan naimattomiin verrattuna.

Vuoden 2005 aineistossa näkyy avoliitossa asuvien ja eronneiden määrän lisääntyminen vuoden 1997 aineistoon verrattuna. Naisista 18 prosenttia oli avoliitossa ja 51 prosenttia avioliitossa (mukaan lukien asumuseros-

sa olevat). Vähennys on tapahtunut avioliittojen kustannuksella, sillä vuonna 1997 naimisissa olevia oli hieman enemmän, 55 prosenttia ja avoliitossa eläviä vastaavasti vähemmän, 16 prosenttia.

Leskien ja naimattomien osuudet ovat pysyneet samoina. Naisista 10 prosenttia oli eronneita, 5 prosenttia leskiä ja 17 prosenttia naimattomia.

Taulukko 4.1 18–74-vuotiaiden naisten perhetyypit rekisteritietojen ja kyselyaineiston mukaan vuonna 2005, (laitoksissa elävät vähennetty rekisteritiedoista, %)

	Väestörekisteri	Kyselytutkimus
Avoliitto, lapsia	6,0	6,3
Avoliitto, ei lapsia	9,4	11,5
Avoliitto, lapsia	25,3	24,0
Avoliitto, ei lapsia	22,7	25,6
Yksinhuoltaja	7,5	7,2
Muut	29,2	25,5

Naisen turvallisuus 2005 -kyselylomakkeella oli avio- ja avoliittoa koskeva kysymysryhmä. Lomakkeella kysyttiin liittojen määrää, liiton kestoa ja suhdetta puolisoon. Entisen avio- tai avoliiton osalta tiedusteltiin liiton kestoa sekä sitä, milloin pari muutti pysyvästi erilleen.

Kyselyyn vastanneiden parisuhteet olivat suhteellisen pysyviä. Avo- tai avoliitossa kyselyhetkellä olevista 77 prosenttia oli ensimmäisessä liitossaan. Vajaa viidesosa oli ollut nykyisen avio- tai avoliiton lisäksi aikaisemmin yhdessä parisuhteessa ja neljä prosenttia oli ollut vähintään kahdessa liitossa nykyisen lisäksi. Avoliitossa vastaushetkellä elävillä oli ollut useampia aikaisempia liittoja kuin avioliitossa olevilla. Neljä viidestä avioliitossa olevasta oli ensimmäisessä liitossa. Avioliitot olivat kestäneet keskimäärin kauemmin kuin avoliitot (taulukko 4.2).

Runsaalla kolmasosalla tutkimuksessa mukana olleista naisista (n=1 497) oli takanaan vähintään yksi päättynyt parisuhde. Entiset avio- tai avoliitot olivat yleensä melko pitkiä, keskimäärin 11 vuotta. Erosta oli kulunut kyselyhetkeen samoin keskimäärin 11,7 vuotta. Hieman yli puolella entisessä parisuhteessa olleista erilleen pysyvästi muutosta oli alle 10 vuotta ja vajaa puolet oli muuttanut pysyvästi puolisoista erilleen vähintään 10 vuotta sitten. Se, kuinka pitkä aika erilleen muutosta on, vaikuttaa oleellisesti myös siihen, miten hyvin entisen parisuhteen aikana tapahtuneet väkivalta- tai tapaukset tavoitetaan, miten ne muistetaan sekä siihen, miten hyvin vastaajan tämän hetkiset taustatekijät vastaavat entisen parisuhteen aikaa. Entisen miehen väkivaltaisuutta ei tavoiteta kovinkaan hyvin viimeisen

vuoden väkivallan kokemuksia mittaamalla, sillä erosta voi kyselyyn vastaamishetkellä olla useita vuosia.

Taulukko 4.2 Parisuhteen kesto nykyisissä avio-, avoliitoissa (n=3 048) ja entisessä parisuhteessa (n=1 614) (%)

Vuodet	Avoliitto	Avioliitto	Entinen parisuhde
alle 2 v	21,1	3,4	9,8
2–4 v	24,4	8,0	25,1
5–10 v	26,4	12,1	25,4
11–20 v	18,2	19,3	20,6
Yli 20 v	9,9	57,2	19,1
	100,0	100,0	100,0

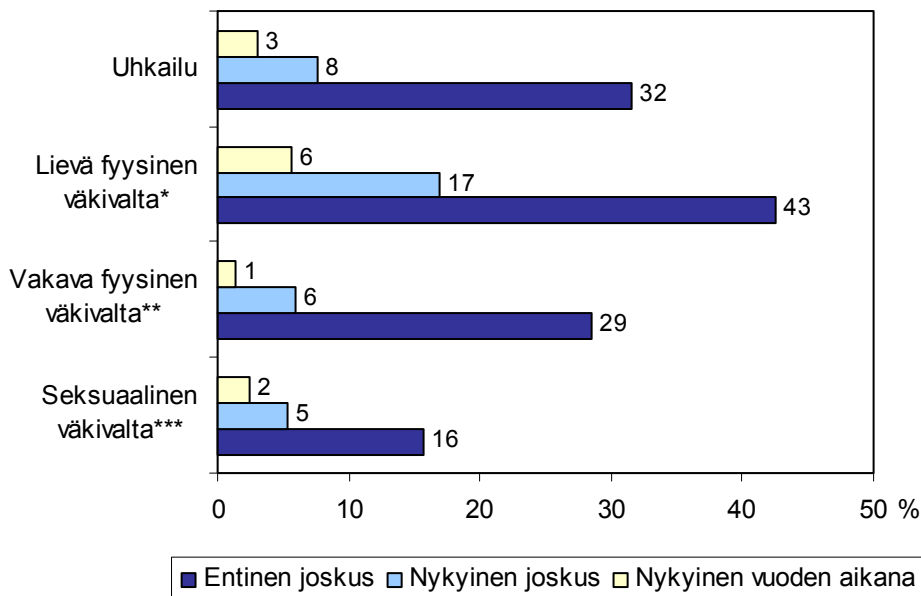
Tässä osuudessa keskitytään kuvaamaan nykyisessä avio- tai avoliitossa tapahtunutta väkivaltaa, koska sen suhteen kyselytutkimuksen tuottamat tiedot ovat tarkempia sekä tapahtumien ajallisen läheisyyden että vastaajan ja tämän puolison taustatekijöiden osalta. Entisen avio- tai avoliiton aikaisia väkivallan kokemuksia käytetään lähinnä kuvaamaan väkivallan kulkua parisuhteessa. Nykyisen parisuhteen osalta tarkastellaan väkivaltakokemuksia pääasiassa viimeisen vuoden sekä väkivallan toistuvuutta ja kestoa kuvattaessa koko parisuhteen ajalta ja entisen parisuhteen osalta koko parisuhteen ajalta.

2 Väkivalta nykyisessä ja entisessä parisuhteessa

Parisuhteessa tapahtuvalla väkivallalla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa nykyisen tai entisen avio- tai avopuolison tekemää fyysistä tai seksuaalista väkivaltaa tai niillä uhkailua. Parisuhteessa tapahtuvaa väkivaltaa selvitettiin 10-osioisella kysymyssarjalla, joka oli samansisältöinen kuin vuonna 1997. Kysymykset kuvaavat arkipäiväistä väkivaltaa alkaen väkivallalla uhkailusta ja edeten törkeämpiin väkivallantekoihin. Samanlaisella kysymyssarjalla selvitettiin sekä nykyisen avio- tai avomiehen että entisen avio- tai avomiehen tekemää väkivaltaa. Lisäksi vuoden 2005 lomakkeelle lisättiin kolmeosioinen kysymyssarja tarkentamaan seksuaalisen väkivallan muotoja. Nämä kysymykset laadittiin ruotsalaisen naisiin kohdistuvaa väkivaltaa selvittäneen kyselyn (Lundgren ym. 2001) pohjalta. Tarkoituksena oli saada täsmällisempiä tietoja seksuaalisen painostamisen ja pakottamisen asteista. Vuoden 1997 kyselyssä parisuhteen seksuaalista väkivaltaa mitattiin yhdellä kysymyksellä, missä kysyttiin oliko puoliso painostanut,

pakottanut tai yrittänyt pakottaa vastaajaa seksuaaliseen kanssakäymiseen. Kysymyksen tarkentamisella haluttiin lisäksi saada seksuaalista väkivaltaa parisuhteessa ja sen ulkopuolella selvittävät kysymykset keskenään vertailukelpoisemmiksi kuin vuonna 1997.

Vähintään kerran parisuhteen aikana nykyisen avio- tai avomiehen tekemän fyysisen tai seksuaalisen väkivallan tai uhkailun kohteeksi oli joutunut 20 prosenttia naisista, viimeisen vuoden aikana kahdeksan prosenttia. Vähintään kerran parisuhteen aikana väkivallan kohteeksi joutuneiden määrä on hieman laskenut vuodesta 1997, jolloin 22 prosenttia naisista oli joutunut vähintään kerran parisuhteensa aikana nykyisen avio- tai avomiehen väkivallan kohteeksi. Viimeisen vuoden aikana puolison väkivallan tai uhkailun kohteeksi joutuneiden osuudessa ei vuodesta 1997 (9 %) ole tapahtunut merkitsevää muutosta.

* liikkumisen estäminen, läimäisy, kovalla esineellä heittäminen

** lyöminen, potkiminen, kuristaminen tai sen yritys, ampuminen tai teräaseella lyöminen, päähakkaaminen

*** painostanut, pakottanut tai yrittänyt pakottaa seksuaaliseen väkivaltaan (ml. uhkailemalla, kiinni pitämällä, satuttamalla tai seksuaalinen hyväksikäyttö nukkuneena, sammuneena, tajuttomana tai muuten sekavassa tilassa)

Kuvio 4.1 Parisuhdeväkivallan muodot nykyisessä tai entisessä avio- tai avoliitossa joskus 15 vuotta täytettyä ja viimeisen vuoden aikana vuonna 2005 (% avio- tai avoliitossa olevista tai olleista)

Väkivalta oli tyypillisimmin muodoltaan lieväksi luokiteltavaa fyysistä väkivaltaa. Tällaisiksi on luokiteltu liikkumisen estäminen, läimäisy ja kovalla esineellä heittäminen (vrt. Strauss & Gelles 1992; Johnson 1996). Vakavaa fyysistä väkivaltaa, kuten lyömistä tai potkimista, kuristamista tai

pään hakkaamista, oli kokenut kuusi prosenttia joskus parisuhteen aikana ja seksuaalista väkivaltaa viisi prosenttia. Parisuhteessa esiintyvälle väkivallalle on tyypillistä, että kyseessä on pikemminkin joukko erilaisia toisiaan seuraavia tekoja kuin yksi yksittäinen, selkeästi rajattavissa oleva teko (Kelly 1988, 76). Samat henkilöt olivat kyselyn mukaan kokeneet useammanlaisia väkivaltaa. Väkivallalla uhkailu esiintyi harvoin yksittäisenä tekona, sillä uhkailua ilmoittaneet olivat yleensä kokeneet myös fyysistä väkivaltaa. Uhkailua kokeneista yhdeksän kymmenestä oli kokenut lieväksi luokiteltua fyysistä väkivaltaa ja runsas puolet vakavaa fyysistä väkivaltaa. Nykyisessä parisuhteessa väkivaltaa kokeneista vain kolme prosenttia oli kokenut pelkästään uhkailua, mutta ei fyysistä tai seksuaalista väkivaltaa.

Yleisin väkivallan muoto oli sekä viimeisen vuoden aikana että koko parisuhteen ajalta liikkumisen estäminen tai kiinni tarttuminen. Muita yleisiä väkivallan muotoja olivat läimäisy, väkivallalla uhkailu ja seksuaalinen väkivalta. Parisuhdeväkivallan muotojen yleisyydessä ei ollut tapahtunut suuria muutoksia vuodesta 1997. Ainoa luottamusvälirajat ylittävä ero oli läimäisyjen vähentyminen. Vuoden 2005 kyselyssä on tarkennettu seksuaalisen väkivallan muotoja ruotsalaisessa kyselyssä (Lundgren ym. 2001) mukana olleilla kysymyksillä, joissa tarkennettiin seksuaaliseen kanssakäymiseen pakottamista ja sen yritystä siten, että teot pitävät sisällään uhkailun, kiinni pitämisen ja satuttamisen. Tällaista seksuaalista pakottamista tai sen yritystä oli kokenut runsas prosentti vastanneista. Kolmantena uutena seksuaalisen väkivallan kysymyksenä oli seksuaalinen kanssakäyminen silloin, kun nainen oli tilassa, jossa ei kykene kieltäytymään seksistä, esimerkiksi kun hän nukkui, oli sammunut, tajuton tai muuten sekavassa tilassa. Uusilla muuttujilla tavoitettiin prosentin verran sellaista seksuaalista väkivaltaa, joka jäi tutkimuksen ulkopuolelle aikaisemmin käytetyllä seksuaalisen väkivallan muotoja erittelemättömällä kysymyksellä. Aikaisemmasta kysymyksestä jäivät ulkopuolelle ne tapaukset, joissa vastaajaa oli käytetty hyväksi hänen ollessaan tilanteessa, jossa ei pystynyt kieltäytymään seksistä esimerkiksi vahvan päihtymyksen takia. Tällaista ei ilmeisesti ole mielletty seksiin painostamiseksi tai pakottamiseksi.

Taulukko 4.3 Väkivallan muodot nykyisessä ja entisessä avio- tai avoliitossa 15 vuotta täytettyä ja viimeisen vuoden aikana vuosina 1997 ja 2005 (% avio- tai avoliitossa olevista/entisistä parisuhteista)

Väkivallan muodot	Nykyinen puoliso				Entinen puoliso	
	1997		2005		1997	2005
	Joskus	Vuoden aikana	Joskus	Vuoden aikana	Joskus	Joskus
Liikkumisen estäminen	14,4	5,5	13,5	4,9	35,9	36,1
Läimäisy*	12,6	3,4	9,3	2,3	34,0	30,0
Uhkailu	9,0	3,6	7,6	3,0	33,8	31,5
Seksuaaliseen kanssakäymiseen painostaminen, pakottaminen tai pakottamisen yritys	5,9	2,5	4,3	2,0	18,7	17,3
Lyöminen ja potkiminen	5,8	1,8	4,5	0,8	23,8	22,4
Esineellä heittäminen	3,7	1,3	2,7	0,8	12,4	12,6
Kuristaminen	3,0	0,9	2,5	0,8	15,1	14,5
Pään hakkaaminen	2,2	0,5	1,9	0,5	13,2	11,6
Aseellinen väkivalta	0,2	0,1	0,1	0,1	2,1	1,4
Pakottaminen seksiin			1,3	0,5		8,8
Pakottamisen yritys			1,6	0,6		11,0
Seksuaalinen hyväksikäyttö/yritys			1,9	0,6		7,0

* vuosien 1997 ja 2005 tulokset eroavat 95 prosentin luottamusvälillä joskus parisuhteessa väkivaltaa kokeneiden osalta

Entisen avio- tai avomiehen tekemän tekemän fyysisen tai seksuaalisen väkivallan tai uhkailun kohteeksi oli vähintään kerran kyseisen parisuhteen aikana joutunut 49 prosenttia naisista, viimeisen vuoden aikana kuusi prosenttia. Vuonna 1997 näin oli tapahtunut joskus entisen parisuhteen aikana 50 prosentille naisista ja viimeisen vuoden aikana seitsemän prosenttia.

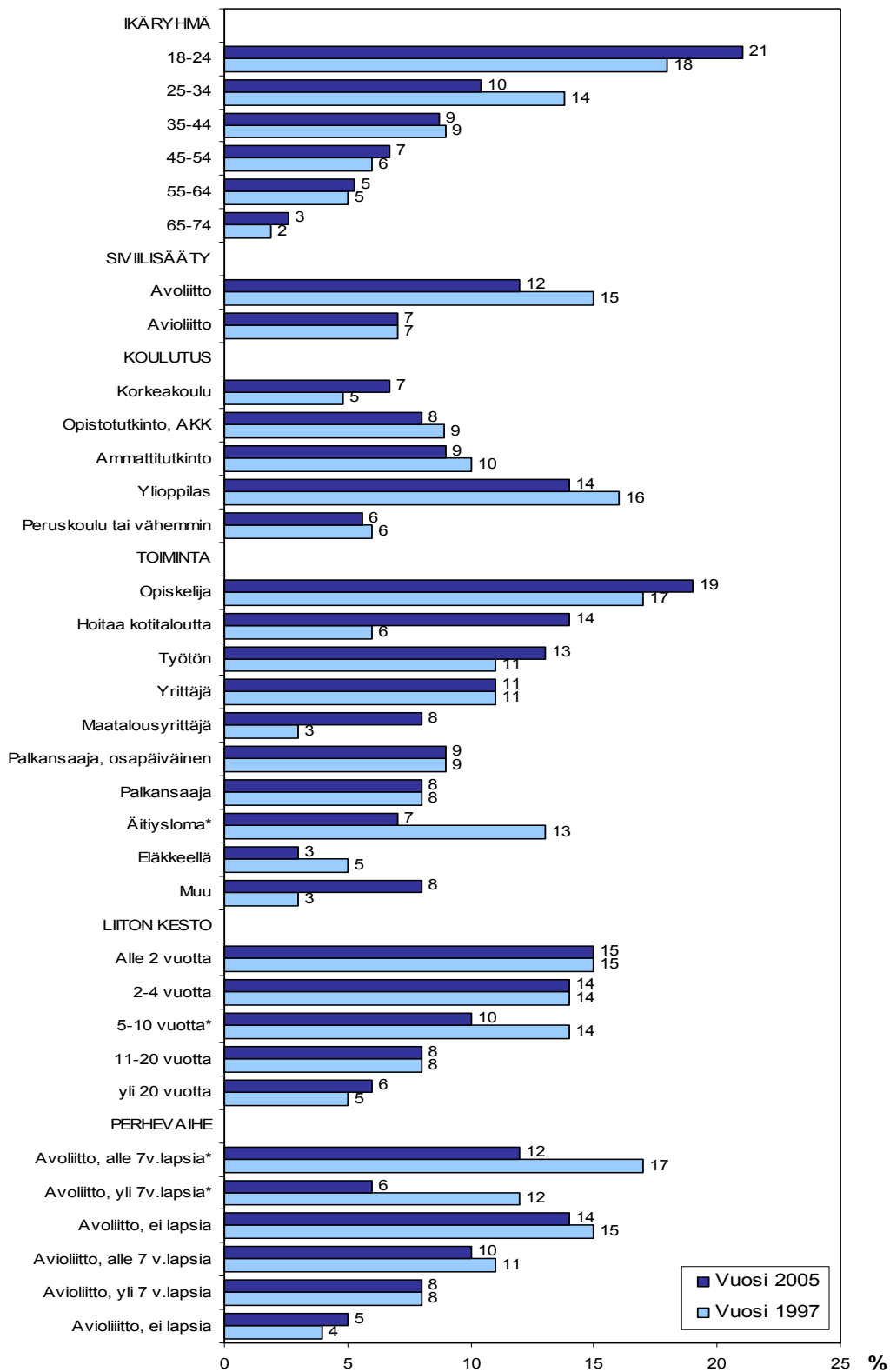
Parisuhdeväkivallan kokemukset olivat entisissä parisuhteissa yli kaksi kertaa yleisempiä kuin nykyisissä parisuhteissa. Ulkomaisissa tutkimuksissa on saatu vastaavia tuloksia (Lungdren ym. 2001; Schrötle & Muller 2004; Haaland & Clausen 2005). Norjassa naiset olivat kokeneet väkivaltaa entisessä parisuhteessa neljä kertaa useammin, Ruotsissa kolme kertaa useammin ja Suomessa kaksi kertaa useammin kuin nykyisessä parisuhteessa. Norjan eroa muihin pohjoismaihin selittää jonkin verran se, että Norjassa parisuhdeväkivallan kokemukset kysyttiin yhdellä kysymyksellä sekä nykyisessä että entisessä parisuhteessa, jolloin vastaajat ovat saattaneet ajatella, etteivät nykyisen parisuhteen väkivallan kokemukset sisälly kysymykseen. Ruotsissa ja Suomessa nykyisen ja entisen puolison tekemää väkivaltaa selvitettiin erillisillä, samansisältöisillä kysymyssarjoilla.

Väkivalta oli entisissä parisuhteissa ollut muodoiltaan selvästi vakavampaa kuin nykyisissä parisuhteissa. Useat ulkomaiset tutkimukset ovat osoittaneet saman; päättyneissä parisuhteissa esiintynyt väkivalta on sekä

muodoiltaan että seurauksiltaan vakavampaa kuin nykyisissä parisuhteissa esiintynyt (esim. Johnson 1996; Lundgren ym. 2001; ks. myös Piispa 2004). Suomessa vakavaa fyysistä väkivaltaa oli päättäneissä parisuhteissa ollut yli neljä kertaa useammin kuin nykyisissä parisuhteissa. Yleisimmät väkivallan muodot olivat samat, liikkumisen estäminen, läimäisy ja uhkailu, mutta vakavat fyysisen väkivallan muodot, kuten lyöminen ja potkiminen, kuristaminen, pään hakkaaminen ja aseellinen väkivalta olivat entisissä parisuhteissa selvästi yleisempiä kuin nykyisissä parisuhteissa. Tutkimuksissa on etsitty monenlaisia selityksiä sille, miksi entisissä parisuhteissa esiintyy enemmän väkivaltaa kuin nykyisissä. Ruotsalaiset tutkijat (Lundgren ym. 2001) ovat selittäneet eroa väkivallan normalisoitumisella osaksi parisuhdetta, jolloin parisuhteessa kyselyhetkellä elävät naiset eivät tunnista tai ainakaan nimeä kokemaansa väkivallaksi. Väkivallan tunnistaminen on heidän mukaansa mahdollista vasta silloin kuin väkivaltainen mies ei enää kontrolloi puolisoaan ja eristä häntä ulkopuolisesta todellisuudesta. Toisena eroa selittävänä tekijänä tutkijat näkevät vahvan tasa-arvonormin. Ruotsalaisten naisten voi heidän mukaansa olla vaikea tunnustaa, että he elävät liitossa, missä väkivaltainen mies alistaa heitä. Entisen miehen epätasa-arvoisesta kohtelusta on helpompi kertoa. Yksi erittäin luonnollinen selitys on, että miehen väkivaltaisuus on ollut yhtenä eron syynä tai eroprosessiin liittyvät muut konfliktit ovat lisänneet miehen väkivaltaisuutta. Väkivallasta on luonnollisesti helpompi kertoa parisuhteen päätyttyä. Kaikki nämä edellä mainitut tekijät, väkivallan tunnistaminen entisissä parisuhteissa, entisen puolison väkivaltaisuus yleensä ja erityisesti eroprosessissa sekä matalampi ilmoittamiskynnys yhdessä voivat vaikuttaa siihen, että päättäneissä parisuhteissa on kyselytutkimusten mukaan useammin väkivaltaa kuin nykyisissä parisuhteissa.

Väkivallan kokijat ja tekijät

Parisuhdeväkivaltaa voidaan tarkastella sekä väkivallan kokijan että tekijän mukaan. Taustatekijöiden tarkastelu yhden vuoden uhrikokemusten osalta antaa paremman kuvan tilanteesta, sillä ne liittyvät selkeämmin sekä kokijan että tekijän kyselyhetken käyttäytymiseen ja ominaisuuksiin. Tarkasteltaessa uhrikokemuksia koko parisuhteen osalta, monet taustatekijät, kuten työssä oloa kuvaavat tekijät, ovat saattaneet muuttua puhumattakaan selkeästi käyttäytymistä kuvaavista tekijöistä, kuten alkoholin käytöstä. Tarkastelen näitä tekijöitä myöhemmin suhteessa väkivallan keston, jolloin myös pidemmän ajan uhrikokemukset tulevat huomioiduiksi.

* vuosien 1997 ja 2005 tulokset eroavat 95 prosentin luottamusvälillä

Kuvio 4.2 Viimeisen vuoden aikana nykyisessä avio- tai avoliitossaan fyysistä tai seksuaalista väkivaltaa tai niillä uhkailua kokeneet iän, koulutuksen, toiminnan, siviilisäädyn, liiton keston ja perhevaiheen mukaan, (% avio- tai avoliitossa olevista)

Parisuhdeväkivaltaan yhteydessä olevat taustatekijät ovat suhteellisen pysyviä. Nuoret, opiskelijat, työttömät ja pienituloiset kokivat parisuhteessaan väkivaltaa muita ryhmiä useammin molempina tutkimusvuosina.

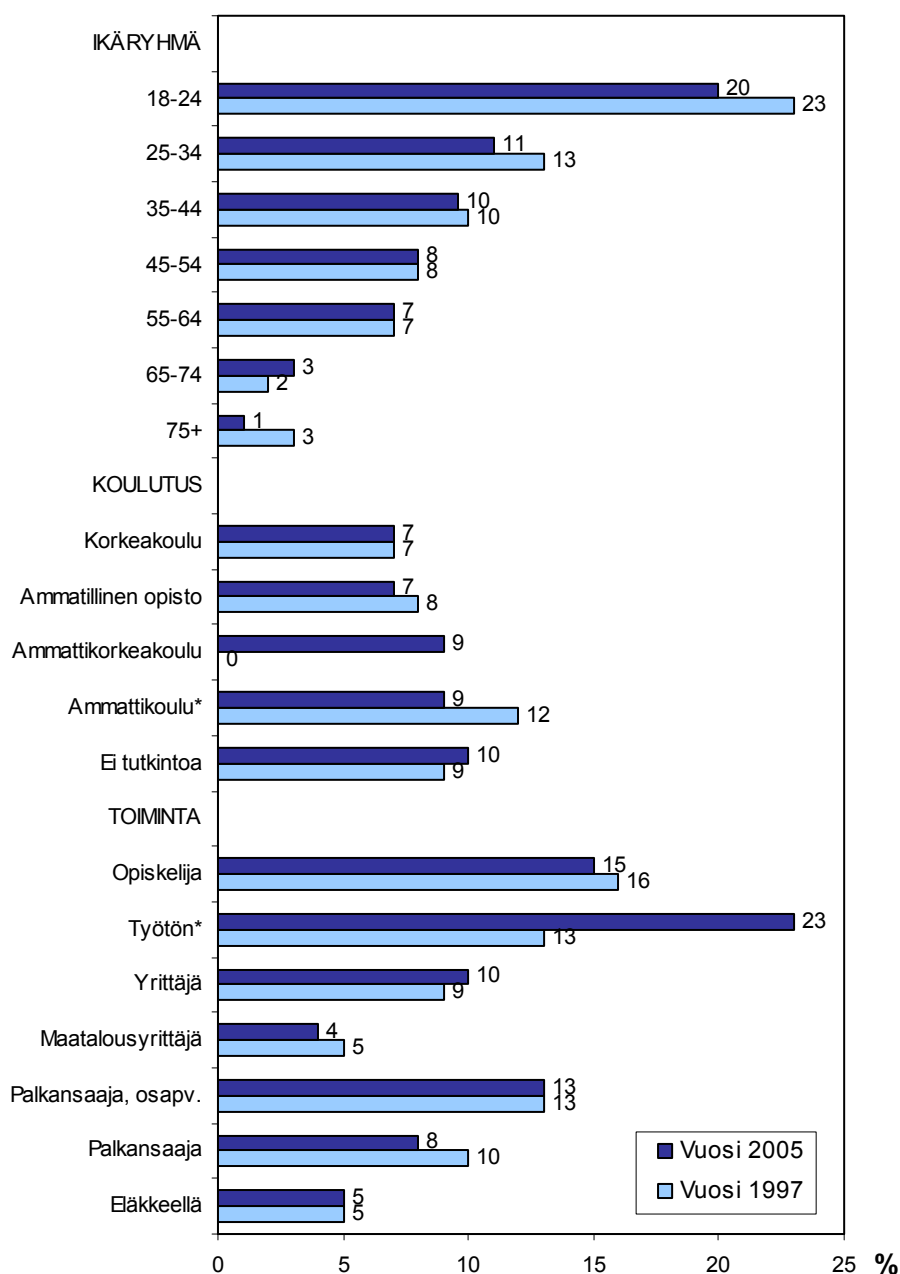
Nuoret naiset joutuvat parisuhteessaan muita ikäryhmiä useammin väkivallan uhreiksi viimeisen vuoden aikana. 18–24-vuotiaista avio- tai avoliitossa olevista naisista 21 prosenttia oli kokenut väkivaltaa parisuhteessaan viimeisen vuoden aikana. Parisuhdeväkivallan kokemukset olivat hieman yleistyneet tässä ikäryhmässä vuodesta 1997, mutta 95 prosentin luottamusvälillä eroa ei ole. Parisuhdeväkivallan kokemukset vähenevät iän myötä. Sama suuntaus näkyi molempina tutkimusvuosina, mutta suuntaus oli voimakkaampi vuonna 2005. Myös parisuhdeväkivallan kokemukset koko parisuhteen ajalta painottuivat nuorimpaan ikäryhmään. 26 prosenttia heistä oli kokenut väkivaltaa parisuhteensa aikana kun muista näin ilmoitti 18–22 prosenttia, kaikkein vanhimmasta ikäryhmästä, 65–74-vuotiaista, vain 10 prosenttia. Ulkomaisissa tutkimuksissa on saatu samansuuntaisia tuloksia nuorten naisten riskistä joutua parisuhdeväkivallan uhriksi (Lundgren ym. 2001; Schrötle & Muller 2004; Walby & Allen 2004). Oletettavahan olisi, että 65–74-vuotiaille naisille olisi ehtinyt kertyä väkivallan kokemuksia enemmän parisuhteen aikana kuin nuorille. Toisaalta osa parisuhteista, joissa mies on ollut väkivaltainen, ovat saattaneet päätyä eroon vuosien aikana, tai vastaajat eivät muista tai halua muistella vuosien takaisia tapahtumia. Vanhemmille naisille parisuhteen asioista kertominen ulkopuolisille on vaikeampaa kuin nuorille. He ovat tottuneet pitämään parisuhteeseen liittyvät ongelmat ja ylipäättään intiimeihin elämänalueisiin liittyvät asiat yksityisasiaina (Piispa 2004).

Opiskelijoilla, työttömillä ja yrittäjillä parisuhdeväkivallan kohteeksi joutuminen oli muita yleisempää. Näyttäisi siltä, että vuodesta 1997 parisuhdeväkivallan kokemukset olivat lisääntyneet omaa kotitaloutta hoitavien ja maatalousyrittäjien ryhmissä, mutta nämä erot jäävät 95 prosentin luottamuvälin sisään. Sen sijaan äitiyslomalla tai hoitovapaalla olevien osuus väkivaltaa kokeneista oli laskenut, mikä näkyy myös tarkasteltaessa väkivallan kokemuksia viimeisen vuoden ajalta perhevaiheen mukaan. Koulutuksen mukaiset erot väkivallan kokemusten yleisyydessä olivat yhteydessä vastaajien toiminnalliseen statukseen. Ylioppilastutkinnon suorittaneilla oli keskimääräistä yleisemmin väkivallan kokemuksia. Maaseutumaisissa kunnissa asuvilla (6 %) oli vähemmän väkivallan kokemuksia kuin pääkaupunkiseudulla (8 %), taajaan asutuilla (8 %) tai kaupunkimaisissa kunnissa (9 %) asuvilla.

Avoliitossa olevien alle 7-vuotiaiden lasten äitien väkivallan kokemukset olivat laskeneet vuodesta 1997. Avoliitoissa olevilla ja erityisesti niillä, joilla ei ole lapsia, on enemmän väkivallan kokemuksia viimeisen vuoden

ajalta kuin avioliitossa olevilla samoin kuin vuonna 1997. Alle viisi vuotta kestäneissä parisuhteissa oli väkivallan kokemuksia enemmän kuin tätä pitempään kestäneissä.

Pienituloisilla, alle 1 000 euroa kuukaudessa ansaitsevilla oli keskimääräistä useammin väkivallan kokemuksia viimeisen vuoden ajalta (10–13 %).

* vuosien 1997 ja 2005 tulokset eroavat 95 prosentin luottamusvälillä

Kuvio 4.3 Viimeisen vuoden aikana nykyisessä avio- tai avioliitossaan fyysistä tai seksuaalista väkivaltaa tai niillä uhkailua kokeneet puolison iän, toiminnan ja koulutuksen mukaan (% avio- tai avioliitossa olevista)

Puolison ikä, toiminta ja koulutus olivat yhteydessä naisen väkivallan kohteeksi joutumiseen viimeisen vuoden aikana (kuvio 4.3). Kun puoliso oli nuori, opiskelija, työtön, osa-aikatyötä tekevä tai joko vailla ei-ammattillista tutkintoa tai ammattikoulututkinnon suorittanut, nainen oli kokenut parisuhteessaan väkivaltaa muita todennäköisemmin. Korkeamman riskin ryhmät olivat pääpiirteissään samat kuin vuonna 1997. Ainoa luottamusvälierot ylittävä muutos oli tapahtunut ammattikoulututkinnon suorittaneissa. Heidän puolisoitensa kokema väkivalta oli vähentynyt vuodesta 1997.

Kyselylomakkeella tiedusteltiin myös entisen puolison osalta muuttamalla kysymyksellä hänen taustatekijöitään sekä liiton kestoa ja puolisoitten erilleen muuton ajankohtaa. Entisen miehen väkivallan kohteeksi joutumisen osalta kyselyyn vastaamishetken taustatekijöiden tarkastelu on hankalaa. Koska erosta voi olla useita vuosia, kyselyhetken taustatekijät eivät useinkaan vastaa väkivallan tekohetkeä. Erosta kuluneen ajan vuoksi kysely ei useinkaan tavoita viimeisen vuoden väkivallan kokemuksia entisen miehen osalta, missä taustatekijöiden vastaavuus olisi parempi. Myös entisessä parisuhteessa väkivaltaisesti käyttäneille miehelle näyttäisi olevan ominaista matala koulutustaso, tai ammattitutkinnon puuttuminen. 62 prosentilla joskus entisen parisuhteen aikana väkivaltaisesti käyttäneellä miehellä ei ollut mitään ammatillista tutkintoa ja 55 prosentilla oli ammattikoulututkinto. Entisen miehen osalta kyselyssä kysyttiin ammattitutkinnon lisäksi miehen syntymävuosi ja joitain kysymyksiä alkoholin käytöstä. Aikaisempien tulosten raportoinnin yhteydessä (Heiskanen & Piispa 1998, 24–25) tarkasteltiin entisen miehen väkivallan kohteeksi joutumista naisen ja miehen taustatietojen perusteella jossain parisuhteen vaiheessa väkivaltaa kokeneiden osalta laajemmin.

Eroon päätyneet entiset parisuhteet, joissa mies oli käyttäytynyt vähintään kerran parisuhteen aikana väkivaltaisesti, olivat kestäneet keskimäärin 10,2 vuotta. Naisen väkivallan kokemukset olivat jonkin verran, mutta eivät lineaarisessa, yhteydessä parisuhteen keston. Yleisintä väkivalta oli ollut parisuhteissa, jotka olivat kestäneet 2–4 vuotta. Näissä 64 prosenttia oli kokenut väkivaltaa. Väkivallan kokemukset vähenivät niissä parisuhteissa, jotka olivat kestäneet ennen eroa pitempään, yli viisi vuotta. Harvinaisinta väkivalta oli pitkään kestäneissä, mutta lopulta eroon päätyneissä parisuhteissa. Näistä 47 prosentissa nainen oli kokenut väkivaltaa jossain parisuhteen vaiheessa.

Lähes kaksi kolmasosaa entisessä parisuhteessaan väkivaltaa kokeneista naisista oli ollut pysyvän erilleen muuton ajankohtana nuoria, alle 25-vuotiaita. Väkivallan tekijä oli 73 prosentissa ollut edellinen avio- tai avomies ja 14 prosentissa sitä aikaisempi kumppani. 13 prosentilla tämä tieto puuttui.

3 Väkivallan toistuvuus ja kesto parisuhteessa

Kyselylomakkeella selvitettiin väkivallan kestoa ja toistuvuutta parisuhteessa. Nämä kysymykset esitettiin naisille, jotka olivat joskus kokeneet väkivaltaa nykyisen avio- tai avoliiton aikana (n=606). Kysymyksissä selvitettiin kuinka monta kertaa nykyinen avio- tai avomies oli käyttäytynyt väkivaltaisesti, milloin väkivalta oli alkanut ja milloin sitä oli ollut viimeksi, käyttäytyikö mies väkivaltaisesti ennen avio- tai avoliittoa ja oliko hän käyttäytynyt väkivaltaisesti naisen ollessa raskaana tai kun lapset olivat alle vuoden ikäisiä. Entisen miehen väkivallan kohteeksi joskus joutuneilta kysyttiin väkivallan useutta ja sitä, oliko väkivaltaa esiintynyt ennen avio- tai avoliittoa. Vuoden 2005 kyselyyn on tehty joitain muutoksia. Vuonna 1997 väkivaltatapauksen lukumäärää kysyttiin avoimella kysymyksellä, jossa vastaajaa pyydettiin arvioimaan tapauksen lukumäärä. Monet vastaajat jättivät kysymyksen täyttämättä ilmeisesti siksi, että heidän oli vaikea esittää arvioita määrästä. Vuoden 2005 kyselyssä tämä korvattiin valmiilla luokittelulla. Kysymykset miehen väkivallan käytöstä raskauden aikana ja lasten ollessa pieniä hajotettiin kahdeksi erilliseksi kysymykseksi ja jälkimmäisessä kysymyksessä lapsen ikää tarkennettiin. Vuoden 2005 kyselyssä karsittiin entistä puolisoa käsitteleviä kysymyksiä. Esimerkiksi kysymykset, joissa selvitettiin miehen väkivallan käyttöä raskauden aikana, poistettiin, koska näitä tietoja pidettiin epävarmoina.

Nykyisen parisuhteen väkivaltaa tarkasteltaessa neljässä tapauksessa kymmenestä mies oli käyttäytynyt väkivaltaisesti ensimmäisen kerran yli 10 vuotta sitten. Tämä vastaa kahdeksaa prosenttia parisuhteessa olevista. Runsaalla neljäsosalla väkivaltaa kokeneista väkivalta oli alkanut viimeisten kahden vuoden sisällä. 35 prosenttia naisista, joiden mies oli joskus käyttäytynyt väkivaltaisesti, ilmoitti, että mies oli käyttäytynyt väkivaltaisesti myös viimeisen vuoden aikana. Mukana oli myös naisia, joilla väkivalta oli loppunut, sillä viidesosalla naisista mies oli käyttäytynyt väkivaltaisesti viimeksi yli 10 vuotta sitten. Tämä merkitsee kolmea prosenttia parisuhteessa olevista.

Viimeisen vuoden aikana nykyisessä avio- tai avoliitossa väkivallan kohteeksi joutuneista väkivaltatapauksia oli ollut kerran 45 prosentilla ja useampia 34 prosentilla. Kymmentä kertaa useammin toistuneet väkivallan tapaukset viimeisen vuoden aikana olivat harvinaisempia (5 %), mutta koko parisuhteen ajalta lähes joka kymmenes ilmoitti, että mies oli ollut väkivaltainen useammin kuin kymmenen kertaa parisuhteen aikana. Päättyneissä parisuhteissa oli ollut useampia väkivaltatapauksia kuin nykyisissä parisuhteissa. Väkivaltakertojen laskeminen voi monelle naiselle olla vaikeaa siksi, että tilanteet eivät useinkaan ole selkeästi erotettavissa muusta

parisuhteen arjesta ja vuorovaikutuksesta (Lahti 2001, 43). Lisäksi samaan tapaukseen saattaa liittyä monenlaisia väkivallan muotoja ja yksittäisten tekojen erottelu toisistaan voi täten olla vaikeaa (Kelly 1988).

Väkivalta oli runsaalla kymmenesosalla alkanut jo ennen avio- tai avoliittoa. Vajaa kymmenesosa nykyisessä parisuhteessa väkivaltaisesti käyttäytyneistä miehistä oli käyttäytynyt väkivaltaisesti myös naisen raskauden aikana. Runsas kuudesosa miehistä oli käyttänyt väkivaltaa silloin kun lapset olivat pieniä, alle vuoden ikäisiä. Raskauden aikaisen ja pienten lasten äitien kokeman väkivallan osalta tulosten tulkintaa vaikeuttaa niiden vastaajien suuri osuus, jotka eivät muistaneet asiaa tai eivät vastanneet kysymykseen. Jakaumista on jätetty pois ne, jotka eivät olleet olleet raskaina tai joilla ei ole ollut lapsia.

Taulukko 4.4 Vähintään kerran parisuhteen aikana tapahtuneiden väkivaltatapausten lukumäärä ja väkivalta ennen avio- tai avoliittoa nykyisissä ja entisissä parisuhteissa (% laskettu joskus väkivaltaa kokeneista)

<i>Väkivaltatapaukset</i>	Nykyinen	Entinen
Kerran	19,4	12,3
2–3 kertaa	31,5	25,5
4–10 kertaa	13,9	24,3
Useammin	8,2	23,1
Ei kertaakaan	7,9	14,8
Ei tietoa	19,0	14,8
<i>Väkivalta ennen avio- tai avoliittoa</i>		
Kyllä	13,8	13,9
Ei	63,4	67,4
En osaa sanoa	6,0	5,0
Ei tietoa	16,8	13,7
n	606	1 408

Väkivallan kestoja kuvaavista muuttujista on muodostettu ryhmittely, missä väkivaltaa nykyisen parisuhteen aikana joskus kokeet naiset on ryhmitelty viiteen ryhmään sen mukaan, milloin väkivalta alkoi ja milloin sitä oli viimeksi. Ryhmät muodostettiin väkivallan keston lisäksi sen mukaan, jatkui väkivalta kyselyhetkellä vai oliko se päättynyt.

Ensimmäisen ryhmän (12 %) muodostavat ne naiset, joiden kokemaa väkivaltaa oli kestänyt vasta lyhyen ajanjakson. Heidän kohdallaan väkivalta oli alkanut korkeintaan kaksi vuotta sitten ja sitä oli esiintynyt kyselyhetkeä edeltäneen viimeisen vuoden aikana. Toisen ryhmän (12 %) muodostavat naiset, joiden mies oli ollut väkivaltainen ensimmäistä kertaa vähintään 7 vuotta sitten. Mies oli ollut väkivaltainen myös viimeisen vuoden aikana. Kolmantena ryhmänä (27 %) olivat naiset, jotka olivat kokeneet väkivaltaa pitemmän tai lyhyemmän ajan, mutta sitä ei esiintynyt viimeisen kahden vuoden aikana. Neljäntenä ryhmänä olivat naiset (15 %), joilla vä-

kivalta oli taakse jäänyt episodi menneisyydessä. Väkivaltaa ei ole esiintynyt lainkaan viimeisten kymmenen vuoden aikana. Viidenteen, yleisimpään (34 %) jäävät loput väkivaltaa kokeneet naiset. Tässä ryhmässä on eripituisia jaksoja kestänyttä väkivaltaa, myös yksittäisiä väkivaltatapauksia kokeneita naisia. Ryhmä on myös tavallaan kaatoluokka, sillä siihen sijoittuvat myös ne, jotka eivät ole ilmoittaneet joko väkivallan alkua tai loppua. Lukumääräisesti niitä, joilta molemmat tiedot puuttuvat on alle kymmenen henkilöä. Ryhmittelyn tavoitteena oli erotella naiset, joilla väkivalta oli alkanut äskeittäin, väkivalta oli alkanut useita vuosia sitten ja sitä oli esiintynyt jatkuvasti sekä ne, joilla väkivalta oli selkeästi päättynyt useita vuosia sitten.

Taulukko 4.5 Parisuhdeväkivallan kestoja kuvaaviin ryhmiin jakautuminen iän ja toiminnan mukaan (% laskettu joskus nykyisessä avio- tai avoliitossa väkivaltaa kokeneista)

<i>Uhrin ikä*</i>	Vähän aikaa kestänyt	Pitkään kestänyt	Viimeksi 2v	Viimeksi 10v	Muut
18–24	38,5	0,0	1,8	0,0	11,7
25–34	23,3	16,4	25,0	2,1	22,5
35–44	22,2	26,6	32,8	18,2	20,0
45–54	9,5	22,8	22,8	35,1	23,9
55–64	6,5	27,0	15,0	33,9	15,0
65–74	0,0	7,2	2,6	10,7	6,9
<i>Toiminta*</i>					
Palkansaaja	40,8	46,1	51,0	44,7	42,9
Palkansaaja, osapäiväinen	7,0	14,3	8,4	14,4	12,3
Maatalousyrittäjä	2,8	1,4	0,0	2,8	1,3
Yrittäjä	1,2	1,5	7,2	4,0	7,2
Äitiysloma/hoitovapaa	5,1	1,3	7,8	0,0	9,4
Työtön	12,1	7,1	9,2	3,9	4,7
Eläkkeellä	4,2	15,5	10,1	22,7	13,1
Opiskelija	21,8	7,2	4,6	3,3	6,3
Hoitaa kotia	2,4	3,2	1,0	1,2	1,0
Muu	2,6	2,4	0,7	2,1	1,8
n	74	72	162	92	206

* $p < 0,0001$

Lyhyen aikaa kestäneen väkivallan ryhmä painottui luonnollisesti nuorempiin naisiin. Heistä 61 prosenttia oli alle 35-vuotiaita. Pitkään väkivaltaa kärsineistä naisista taas kaikkein nuorin ikäryhmä puuttuu täysin ja he ovat tyypillisimmin 35–54-vuotiaita. Yli kymmenen vuotta sitten viimeksi väkivaltaa kokeneet poikkeavat muista ryhmistä ikänsä perusteella. He olivat tyypillisimmin 45–64-vuotiaita. 65–74-vuotiaita oli tässä ryhmässä enemmän kuin muissa. Kaikissa ryhmissä naisten työssä käynti oli yleistä, mutta ryhmien kesken oli jonkin verran eroja sen mukaan, mitä naiset pääsääntöisesti tekevät. Äskettäin alkaneessa väkivallan ryhmässä oli opiskelijoita ja

työttömiä enemmän kuin muissa, yli 10 vuotta sitten väkivaltaa kokeneissa taas eläkkeellä olevia.

Parisuhteet, joissa miehen väkivaltaisuus oli kestänyt pitkään, erottuvat monilla väkivaltaa kuvaavilla muuttujilla muista. Nämä miehet olivat olleet muita useammin väkivaltaisia myös ennen avio- tai avoliittoa (30 %, muista 6–19 %), he olivat käyttäytyneet väkivaltaisesti raskauden aikana (27 %, muista 3–8 %) ja lasten ollessa alle vuoden ikäisiä (40 %, muista 10–18 %).

Parisuhteissa, joissa miehen väkivaltaisuus oli kestänyt pitkään, se oli ollut luonteeltaan vakavampaa. He olivat selvästi useammin käyttäneet vakavaa fyysistä väkivaltaa, kuten lyöneet ja potkineet vaimojaan, hakanneet tämän päätä johonkin ja pakottaneet naista seksuaalisesti. Miehet olivat näissä parisuhteissa käyttäneet väkivaltaa toistuvasti (taulukko 4.6).

Niistä, jotka olivat kokeneet väkivaltaa viimeksi kymmenen vuotta sitten, vajaalle kolmasosalle väkivalta oli ollut kertaluonteinen tapahtuma. Nämä vähintään kymmenen vuotta sitten tapahtuneet väkivaltatapaukset olivat olleet selkeästi fyysisesti väkivallaksi luonnehdittavia; uhreista runsas neljäsosa oli kokenut vakavaa fyysistä ja kahdeksan kymmenestä lievempää fyysistä väkivaltaa. Seksuaalisen väkivallan kokemukset olivat heidän joukossaan verrattain yleisiä. Vakavilla, yksittäisiksi jääneillä tapauksilla voi niilläkin olla pitkäkantoiset vaikutukset kokijansa elämään. Vaikutukset voivat näkyä esimerkiksi tiettyihin tilanteisiin liitettyinä pelon tunteina ja voivat siten muokata uhrin käyttäytymistä tällaisia tilanteita vältteleväksi. Vakavat väkivaltatapaukset myös muistetaan helpommin.

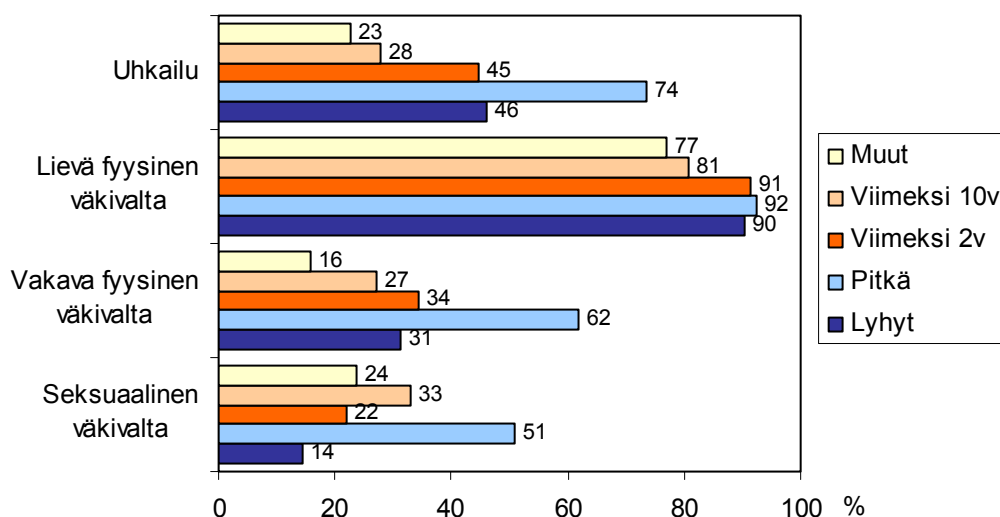
Taulukko 4.6 Väkivallan useus parisuhdeväkivallan keston mukaan (%; laskettu joskus nykyisessä avio- tai avoliitossa väkivaltaa kokeneista)

Kerrat	Vähän aikaa kestänyt	Pitkään kestänyt	Viimeksi 2v	Viimeksi 10v	Muut	Kaikkia
Kerran	20,8	0,0	21,4	30,0	17,6***	18,8
2–3 kertaa	47,7	16,5	47,3	45,5	17,1	33,2
Useammin	29,9	80,7	29,4	21,0	20,4	31,2
Ei tietoa	1,6	2,8	1,9	3,5	44,9	16,8
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tutkimuksissa on annettu hyvin yhdenmukaista kuvaa väkivallan dynamiikasta, missä väkivalta jatkuu aina samanlaisena tai muuttuu ajan myötä vakavammaksi (Walker 1984; Hyden 1995; Lundgren 1992). Näissä tutkimuksissa kyselyaineisto on usein valikoitunut siten, että se edustaa pitkään jatkunutta väkivaltaa. Pitkään jatkuneen väkivallan osalta väkivallan eskaloituminen pitääkin suurimmaksi osaksi paikkansa ja siitä näkyy viitteitä tässäkin aineistossa vuoden kestäneen ja pitkään kestäneen väkivallan eroi-

na. Aineisto antaa viitteitä muissa tutkimuksissa todetusta väkivallan kehityksestä, jonka mukaan miehen väkivallan käyttö alkaa parisuhteissa lievemmän väkivallan muodoilla. Ajan myötä väkivallan jatkuessa väkivallan muodot voivat muuttua vakavimmiksi ja monimuotoisimmiksi seksuaalisen väkivallan tullessa mukaan kuvaan. Lievempien väkivallan muotojen käytön suhteen ei väkivallan keston mukana näy eroja tässä aineistossa.

Kyselyaineistolla ei pystytä riittävän tarkkaan tutkimaan väkivallan dynamiikka sitä, miten väkivalta kehittyy ajan myötä. Toisaalta väestötason aineisto antaa laajempia mahdollisuuksia tarkastella väkivallan monimuotoisuutta, koska siinä erilaiset väkivallan ilmentymät ovat laajemmin ja monaisemmin edustettuina. Kyselyaineiston tulokset osoittavat, että väkivallan eskaloituminen ei ole välttämätöntä, vaan väkivalta voi muuttua muotoaan, tai päättyä. Pitkään, vakavanakin jatkunut fyysinen väkivalta voi muuttua naisen kontrolloimiseksi ja henkiseksi alistamiseksi (Piispa 2002). Väkivallan keston mukaisessa tarkastelussa kiinnostavaa on se, että väkivallalla uhkailu, jota yleensä pidetään lievanä väkivallan muotona tai ei lainkaan väkivaltana, oli kaikkein tyypillisintä niissä suhteissa, joissa mies oli käyttänyt väkivaltaa pitkään, ja se oli jatkuvaa. Väkivallalla uhkailulla voi näissä parisuhteissa olla väkivaltaa vahvistava vaikutus, naisen pelon alla pitäminen (vrt. Husso 2003). Uhkailut luultavasti myös muistetaan ja tunnistetaan paremmin suhteissa, joissa väkivaltaa on esiintynyt pitkään ja se on ollut luonteeltaan vakavaa, sillä uhkailu voi helpommin johtaa konkreettiseen väkivaltaan.

*** $p < 0,001$ väkivallan muodoissa ryhmien välillä

Kuvio 4.4 Väkivallan muodot parisuhdeväkivallan keston mukaan (% , laskettu joskus nykyisessä avio- tai avoliitossa väkivaltaa kokeneista)

Väkivallan loppuminen

Lomakkeella selvitettiin niiltä naisilta, jotka olivat joskus parisuhteen aikana kokeneet fyysistä tai seksuaalista väkivaltaa tai uhkailua, mutta joiden mies ei enää ole väkivaltainen, väkivallan loppumisen syitä seuraavasti: ”Jos miehesi ei ole enää väkivaltainen sinua kohtaan, mitkä olivat mielestäsi tärkeimmät syyt siihen?” Syitä kartoitettiin 13 valmiin vaihtoehdon avulla. Vastaja pystyi valitsemaan useamman vaihtoehdon. Lähes neljä kymmenestä mainitsi väkivallan loppumisen syyksi oman kantansa puolustamisen. Toiseksi yleisin mainittu syy oli se, että nainen pyrki olemaan ärsyttämättä miestä. Kolmanneksi yleisimpänä syynä oli se, että väkivalta meni ohi itsestään. Muita yleisiä syitä olivat miehen alkoholin tai muiden päihteiden käytön lopettaminen tai vähentäminen, mustasukkaisuuden lieveneminen tai loppuminen suhteessa ja naisen uhkaus erota, jos mies ei lopeta väkivaltaa. Ulkopuoliseen apuun turvautuminen väkivallan loppumisen syynä ei ole kovinkaan tavanomaista. Ystäville tai sukulaisille kertominen oli väkivallan loppumisen syy vajaalla kymmenellä prosentilla. Ammattiauttajilta saatu apu oli väkivallan loppumisen syynä vain viidellä prosentilla kysymykseen vastanneista. Kysymykseen vastasi 445 nykyisessä parisuhteessa joskus väkivaltaa kokenutta naista (n=606) ja heistä 28 prosentilla mies oli ollut väkivaltainen viimeksi 3–10-vuotta sitten ja 23 prosentilla yli 10 vuotta sitten. Kysymykseen vastanneissa oli niitäkin joiden mies oli ollut väkivaltainen viimeisen kuukauden aikana (7 %). Tämä kertoo kysymyksen moniselitteisyydestä. Kysymys oli huonosti asetettu siinä mielessä, että sen muotoilussa ei selkeästi määritelty väkivallan loppumisen ajankohtaa. Nyt osa vastaajista oli tulkinnut sen tarkoittavan viimeisen väkivaltaisen tapauksen loppumista ja sitä, mikä katkaisi tuon tilanteen, osa taas pitempään kestäneen väkivaltaisuuden loppumista.

Väkivallan loppumisen syy	
Puolustin omaa näkökantaani, enkä alistunut	37,5
Pyrin välttämään ärsyttämistä	20,4
Ei mitään erityistä syytä, meni ohi itsestään	18,3
Mies lopetti tai vähensi alkoholin tai muiden päihteiden käyttöä	12,5
Mustasukkaisuus suhteessamme loppui tai lieventyi	10,7
Uhkaisin erota, jos mies ei lopeta väkivaltaa	10,4
Kerroin ystäville ja sukulaisille väkivallasta	8,9
Saimme apua ammattiauttajilta	4,8
Lopetin tai vähensin alkoholin tai muiden päihteiden käyttöä	4,6
Mies vanheni tai sairastui ja tuli heikommaksi	4,4
Mukauduin miehen tahtoon ja alistuin	1,8
Poliisin väliintulo lopetti väkivallan	1,6
Muu syy	9,5
n	445

Eroamistilanteen on todettu monissa tutkimuksissa olevan riskialtista aikaa naiselle miehen väkivaltaisuuden kannalta (esim. Daly & Wilson 1988). Eroaminen väkivaltaisesta miehestä ei välttämättä lopeta väkivallan uhkaa, ja erotessaan monet naiset joutuvatkin valitsemaan kahden huonon vaihtoehdon välillä. Mies saattaa uhkailla väkivallalla, jos nainen ottaa eron. Toisaalta myös jääminen parisuhteeseen on riski, ja hyvistä lupauksistaan huolimatta mies voi jatkaa pahoinpitelyään (Husso 2003). Haaland ja Clausen (2005, 82) ovat referoineet amerikkalaista tutkimusta, jonka mukaan yli kolmasosa naisista, jotka olivat asuneet kriisikeskuksessa eron jälkeen, oli kokenut jonkinlaista väkivaltaa entisen miehen taholta kahden vuoden sisällä kriisikeskuksesta muuton jälkeen. Ruotsalaisessa väestötason tutkimuksessa saatiin samansuuntaisia tuloksia, sillä siinä todettiin runsaan kolmasosan naisista, jotka olivat kokeneet väkivaltaa entisessä parisuhteessaan, joutuneen väkivallan, uhkailun tai seurailun kohteeksi myös erilleen muuton jälkeen (Lundgren ym. 2001).

Tämän tutkimuksen tulokset olivat yhdenmukaisia ruotsalaisen tutkimuksen kanssa. Aikaisemmin parisuhteessa olleista (n=1 497) vajaalla kolmanneksella entinen avio- tai avopuoliso oli käyttäytynyt väkivaltaisesti tai häiritsevästi eron jälkeen. Vuonna 1997 entinen puoliso oli ollut väkivaltainen tai häirinnyt eron tai erilleen muuton jälkeen vajaalla viidesosalla. Entisen puolison tekemää väkivaltaa ja häirintää mitattiin kysymyllä, oliko entinen avio- tai avomies eron tai erilleen muuton jälkeen häirinnyt vastaa- jaa puhelimitse, tekstiviestillä, sähköpostilla tai kirjeitse, uhkaillut väkivallalla puhelimitse, tekstiviestissä, sähköpostitse tai kirjeitse, tullut luvatta asuntoon, odotellut, väijynyt, tai seurailut vastaajaa hänen kotinsa lähistöllä tai muualla tai käynyt häneen käsiksi tai lyönyt häntä. Kyse ei kuitenkaan ole lisääntyneestä väkivaltaisuudesta vaan pikemminkin käytettyjen mittareiden erosta. Kysymykseen lisättiin vuonna 2005 häirintää kartoittava kysymys. Häirintä puhelimitse, tekstiviestillä, sähköpostilla tai kirjeitse oli tyypillisin eron jälkeisen väkivallan ja häirinnän muodoista. Ilman tätä häirinnän muotoa entisen miehen eron tai erilleen muuton jälkeen tekemä väkivalta oli yhtä yleistä molempina tutkimusvuosina. Samalla tavoin mitattuna tutkimusvuosien välillä ei ollut eroja entisen miehen eron jälkeisen väkivallan ja häirinnän yleisyydessä. Kun mukaan otetaan vain kolme molemmissa tutkimuksissa täysin samaa osiota (tullut luvatta asuntoon, odotellut, väijynyt tai seurailut, käynyt käsiksi tai lyönyt), kumpanakin tutkimusvuonna 16 prosenttia ilmoitti kokeneensa vähintään yhtä niistä.

Uuden häirinnän muodon ottaminen mukaan kysymykseen oletettavasti siirsi vastauksia uhkailusta häirintään vuonna 2005. Siirtymistä on saattanut tapahtua myös muihin vastausvaihtoehtoihin. Häirintä ja uhkailu erilaisilla sähköisillä viestintävälineillä ovat hyvin lähellä toisiaan ja vastaajan

voi olla vaikea erotella kumpaa hänen kokemuksensa vastaa paremmin. Mies oli tunkeutunut luvatta entisen puolisonsa asuntoon vajaassa kymmenesosassa ja käyttänyt fyysistä väkivaltaa kuudessa prosentissa tapauksista. Väkivalta- tai häirintä tapaukset olivat tapahtuneet yleisemmin eron jälkeisen vuoden sisällä (40 %) tai vuoden–kahden sisällä erosta (25 %). Mukana oli myös tapauksia, joissa mies oli käyttäytynyt väkivaltaisesti tai häiritsevästi yli kymmenen vuotta eron jälkeen (2,6 %), mutta nämä olivat harvinaisia.

Taulukko 4.7 Eron tai erilleen muuttamisen jälkeen tapahtuneen väkivallan tai häirinnän muodot (% laskettu joskus entisessä avio- tai avoliitossa olleista/entisessä avio- tai avoliitossa väkivaltaa kokeneista)

	1997		2005	
	Kaikki	Väki- valtaiset	Kaikki	Väki- valtaiset
Häirinyt puhelimitse, tekstiviestillä, sähköpostilla tai kirjeitse			23,8	41,9***
Uhkaillut väkivallalla puhelimitse, tekstiviestillä, sähköpostilla tai kirjeitse*	12,9	24,2	9,7	19,2***
Tullut luvatta asuntoon	8,4	15,7	7,5	13,9***
Odotellut, väijynyt, tai seurailut	11,7	21,8	10,7	19,2***
Käynyt käsiksi tai lyönyt	6,1	11,8	5,5	10,9***
Vähintään yksi edellisistä	19,5	35,9	29,0	50,6
n	1 366	683	1 614	798

* vuosien 1997 ja 2005 tulokset eroavat 95 prosentin luottamusvälillä

*** $p < 0,001$, entisen parisuhteen aikana väkivaltaisten ja ei-väkivaltaisten vertailu

Väkivaltaisesti liiton aikana käyttäytyneistä miehistä puolet jatkoi väkivaltaista käyttäytymistään, häirintää tai uhkailua eron tai erilleen muuton jälkeen. On todennäköisempää, että väkivalta jatkuu eron tai erilleen muuton jälkeen, kuin että se alkaa erosta. Tosin niitäkin on, sillä kymmenesosalla niistä, joiden mies ei ole ollut väkivaltainen liiton aikana, hän aloitti väkivallan, uhkailun tai häirinnän eron jälkeen. Näistä yleisintä oli häirintä. Kaikki väkivallan muodot olivat yleisempiä, jos mies oli ollut väkivaltainen myös yhdessä asumisen aikana. Liiton aikainen väkivalta jatkui tyypillisemmin erilaisena häirintänä, uhkailuna ja väijymisenä. Hans Ekbrandin (2006) tutkimus tukee käsitystä siitä, että erotilanne on harvemmin väkivaltaa laukaiseva tekijä. Hän selvitti tutkimuksessaan väkivallan dynamiikkaa haastatteleamalla avoliitosta eronneita naisia heidän kokemastaan parisuhdeväkivallasta sekä parisuhteen ajalta että eron jälkeen. Hän jaotteli tutkimuksessaan väkivallan fyysiseen ja seksuaaliseen väkivaltaan, uhkailuun sekä kontrolloivaan käyttäytymiseen. Erilaiset tutkitut väkivallan muodot yleistyivät parisuhteen myötä, mutta erityisesti viimeisen puolen vuoden aikana ennen eropäätöksestä neuvottelua. Sen jälkeen kun puoliset olivat

tehneet lopullisen eropäätöksen, fyysinen ja seksuaalinen väkivalta vähenivät, vaikka puoliset asuivat edelleen yhdessä. Miehen kontrolloiva käyttäytyminen ja väkivallalla uhkailu yleistyivät puolisoiden erilleen muuton jälkeen korvaten suoranaisen väkivallan vaiheessa, jossa puoliset neuvottelivat lasten huoltajuudesta ja tapaamisoikeuksista. Vaikka Ekbrandin tutkimus perustuu pieneen, valikoituneeseen otokseen, kuvaus väkivallan dynamiikasta tuntuu uskottavalta ja yhdenmukaiselta oman väestötason tutkimuksemme kanssa. Molemmissa parisuhteen aikainen väkivalta muuttuu luonteeltaan henkisemmäksi väkivallaksi, haluksi kontrolloida ja uhkailla entistä puolisoa. Tosin eron jälkeen miehellä on vähemmän mahdollisuuksia käyttää fyysisistä väkivaltaa ja näin ollen väkivalta muuttuu häirinnäksi.

4 Miesten kontrolloiva käyttäytyminen

Parisuhteessa tapahtuva väkivalta pyrittiin kyselylomakkeella sijoittamaan kontekstiinsa, eli parisuhteeseen. Tätä varten lomakkeella oli joukko kysymyksiä, joilla pyrittiin kartoittamaan miesten vallankäyttöä ja naisen käyttäytymisen kontrollointia. Kontrollin ja vallan käyttö haluttiin pitää selkeästi erillään fyysisestä väkivallasta ja siksi ne kysyttiin erillisillä kysymyksillä.

Monissa tutkimuksissa on osoitettu, että väkivaltaisesti puolisoitaan kohtaan käyttäytyvät miehet käyttävät usein muitakin kontrollin ja vallan käytön keinoja (esim. Walker 1984; Lundgren 1992). Monet näistä tutkimuksista on tehty turvakotien asiakkailta kerättyjen haastatteluaineistojen avulla. Väestötason aineistoissa yhteys ei ole yhtä selvä, ja se vaihtelee sen mukaan, kuinka kauan väkivalta on kestänyt ja millaista se on ollut luonteeltaan. Väkivaltaa parisuhteissaan kokeneet naiset ilmoittivat kontrollin ja vallan käytön ominaisuuksia selvästi useammin kuin parisuhteessa olevat naiset keskimäärin. Yleistä väkivaltaisesti käyttäytyville miehille oli naisen nimittely ja nöyryyttäminen, mustasukkaisuus, sukulaisten ja ystävien tapaamisen rajoittamispyrkimykset sekä tarve tietää, missä puoliso liikkuu ja kenen kanssa.

Miehen kontrollin käyttö vaihteli väkivallan keston mukaan. Pitkään väkivaltaa käyttäneet miehet käyttivät useammin väkivallan lisäksi erilaisia kontrollin ja vallan keinoja. He olivat mustasukkaisia, rajoittivat puolisoitaan tapaamasta ystäviään tai sukulaisiaan, pyrkivät rajoittamaan puolison kodin ulkopuolista elämää kontrolloimalla hänen liikkumistaan ja rahan käyttöä, nimittelivät puolisoitaan nöyryyttääkseen ja lannistaakseen näitä sekä käyttäytyivät tuhoavasti ympäristöä kohtaan. Kontrollin ja vallan käytön keinot olivat keskimääräistä yleisempiä myös niillä miehillä, jotka oli-

vat aloittaneet väkivallan käytön äskettäin ja väkivalta oli jatkuvaa. Jos väkivalta oli päättynyt kauan aikaa sitten, kontrollin ja vallan käyttö oli selvästi vähäisempää. Nämä naiset olivat yleensä iäkkäämpiä, usein eläkkeellä ja eläneet pitkään samassa parisuhteessa. On mahdollista, että miehen kontrollinkäyttö on ajan myötä vähentynyt tai vanhemmat naiset ovat mukautuneet siihen. Sekin on mahdollista, että heidän käsityksensä siitä, millainen kontrolli on normaalia parisuhteessa voi olla erilainen kuin nuorempien.

Taulukko 4.8 Miehen kontrollin ja vallan käyttö parisuhdeväkivallan keston mukaan nykyisessä ja entisessä parisuhteessa (%)

	Nykyinen parisuhde							Entinen	
	Vähän aikaa kestänyt	Pitkään kestänyt	Vii-meksi 2 v	Vii-meksi 10 v	Muut	Väkivaltaa väh. kerran nykyisessä parisuhteessa kokeneet	Kaikki	Väki-valtaa	Kaikki
Kontrollin käyttö									
Mustasukkaisuus***	25,0	42,7	21,9	9,2	20,4	22,3	6,9	56,6	33,2
Ystävien ja sukulais- ten tapaamisen rajoittaminen***	22,5	38,1	13,5	15,1	15,0	18,3	4,9	48,2	22,0
Kodin ulkopuolella liikkumisen kontrolli**	42,5	56,6	32,7	27,2	29,1	34,5	14,6	55,6	31,6
Nimittely ja nöyryyt- täminen***	26,0	51,5	14,5	13,3	15,8	20,6	5,5	56,1	30,7
Taloudellinen kont- rolli***	8,3	22,5	1,7	6,7	6,6	7,4	2,2	23,6	12,9
Kodin ulkopuolisen työn kieltäminen*	2,7	3,8	0,5	0,0	0,0	1,0	0,6	6,7	4,1
Lasten vahingoitta- misella uhkailu	1,3	1,6	0,6	0,0	0,0	0,5	0,2	7,2	3,7
Omaisuuuden vahin- goittaminen***	15,1	23,3	4,5	1,0	2,6	6,8	1,6	33,4	18,0
Itsetuholla uhkaami- nen	10,4	13,6	6,7	4,0	4,7	6,9	2,0	35,9	20,1

*** p<0,0001, ** p<0,001, * p<0,05, erot laskettu nykyisessä parisuhteessa väkivaltaa kokeneiden ryhmissä. Erot sekä nykyisessä että entisessä parisuhteessa väkivaltaa kokeneiden ja eikokeneiden välillä p<0,0001

Entisessä parisuhteessa kaikki miehen kontrolloivaa käyttäytymistä kuvaavat ominaisuudet ovat selvästi yleisempiä kuin nykyisessä parisuhteessa. Entisessä parisuhteessa väkivaltaisesti käyttäytyneille miehille näyttää lisäksi olevan ominaista pyrkimys rajoittaa naista tekemästä päätöksiä perheen raha-asioissa, yhteisen omaisuuden vahingoittaminen ja uhkailu tehdä itselleen jotain, jos vaimo päättää lähteä suhteesta. Uhkaileva käyttäytyminen on monta kertaa saattanut liittyä juuri erotilanteeseen, missä mies on uhkailullaan pyrkinyt estämään naista lähtemästä (vrt. Ekbrand 2006).

Miehen väkivaltaisuus sekä kontrollin ja vallankäyttö olivat yhteydessä naisen arvioon parisuhteen laadusta. Joskus parisuhteen aikana väkivaltaa kokeneista vajaa kymmenesosa piti suhdetta nykyiseen avio- tai avopuolisoon huonona tai erittäin huonona. Puolison kontrollilla ja vallan käytöllä oli samansuuntainen vaikutus. Niistä, jotka eivät olleet kokeneet koskaan väkivaltaa tai eriasteista kontrollia puolison taholta vain yksi prosentti ilmoitti näin.

5 Vakavin väkivaltatapaus parisuhteessa

Viimeisen väkivaltaisen parisuhteen vakavimmasta väkivaltatapauksesta selvitettiin siihen liittyviä yksityiskohtia, kuten tapauksesta seuranneita fyysisiä vammoja ja psyykkisiä seurauksia, lääkärin hoitoon hakeutumista sekä tapauksesta poliisille ilmoittamista. Kysymyksessä ei asetettu vakavimman väkivaltatapauksen osalta minkäänlaista aikarajaa sille, milloin väkivalta oli tapahtunut. Tapausten rajoittaminen viimeisen vuoden sisälle olisi saattanut jättää tutkimuksen ulkopuolelle monia naisten elämän kannalta tärkeitä tapahtumia. Tapahtumien tiedusteleminen koko parisuhteen ajalta saattaa tuottaa mukanaan ongelmia muistaa väkivaltatapauksen yksityiskohtia. Vakavimman väkivaltatapauksen kysymistä koko parisuhteen ajalta puoltaa se, että tapauksella on suurempi merkitys sellaisessa ihmisuhteessa, jossa kanssakäyminen on jokapäiväistä kuin satunnaisessa ihmissuhteessa, jossa ei tavata säännöllisesti.

Parisuhdeväkivaltaa nykyisessä tai entisessä parisuhteessa joskus kokeneita oli 1 270. Runsaassa puolessa vakavimmista väkivaltatapauksista väkivaltaisesti käyttäytynyt mies oli ollut vastaajan entinen avio- tai avopuoliso. Kyselyyn vastanneista 93 naisella sekä nykyinen että entinen puoliso oli käyttäytynyt joskus parisuhteen aikana väkivaltaisesti (2 % kaikista kyselyyn vastanneista 4 464 naisista). Heidän kohdallaan kysymykset koskevat nykyistä parisuhdetta. Tämä saattaa olla vastaajan kannalta ongelmallista silloin, kun entisen puolison taholta koettu väkivalta on ollut sekä muodoltaan että seurauksiltaan vakavampaa kuin nykyisen puolison tekemä.

Naisia pyydettiin avoimella kysymyksellä kertomaan vakavimmasta väkivaltatapauksesta, mitä silloin tapahtui ja miten he selviytyivät tilanteesta. Kysymyksen erona vuoteen 1997 oli, että tapauksen kuvaus ja tilanteesta selviytyminen kysyttiin nyt yhdellä kysymyksellä. Tämä hankaloitti vastausten tulkintaa. Vajaa kaksi kolmesta väkivaltaa joskus parisuhteensa aikana kokeneista kertoi lyhyesti tapahtumasta, mutta kaikissa kertomuksissa ei käynyt ilmi, mitä kyseisessä tapauksessa oli tapahtunut, vaan ku-

vaukset keskittyivät siihen, miten nainen oli selviytynyt tilanteesta. Näin ollen vastauksia voidaan pitää suuntaa-antavina kuvauksina väkivalta-tapauksesta.

Vastaukset on luokiteltu väkivallan muodon mukaan. Runsas viidesosa kuvauksista kertoi vakavasta fyysisestä väkivallasta, kuten lyömisestä tai potkimisesta. Tyypillisessä kertomuksessa kuvataan tilannetta, missä mies potki tai löi nyrkillä naista ”*Hän hakkasi nyrkeillä naamani mustaksi. Kun pääsin, pakenin vanhempieni luo*” tai ”*Mies kuristi, vanhin lapsi pelasti kun tuli väliin*”. 17 prosentissa kerrottiin myös fyysisestä väkivallasta, mutta se oli luonteeltaan lievempää kuten liikkumisen estämistä tai läimäyttelyä. Esimerkiksi näin ”*Tönäisi sängyn laitaa vasten odottaessani ensimmäistä lasta*”. Muodoltaan lieväällä väkivallalla saattoi olla myös vakavia fyysisiä seurauksia: ”*Tönäisy tuolilta maahan. Sain aivotärähdyksen, lapsi näki sen ja oli kauhuissaan*”. Neljä prosenttia kuvauksista kertoi seksuaalisen väkivallan eri muodoista. Vakavimmissa niistä mies oli raiskanut naisen ja lievemmissä päässä oli seksuaalinen painostaminen tai seksuaalisen väkivallan yritys esimerkiksi painostamalla nainen sellaiseen seksiin, johon hän ei ollut halukas: ”*Painostaminen anaaliyhdyntään, asiasta keskusteltiin puolison kanssa.*” Erilaista uhkailua sisälsi neljä prosenttia vastauksista. Osassa näistä kuvattiin sanallista uhkailua: ”*Ostin miehen mielestä turhaan lapselle uuden pyörän. Uhkaili lyövänsä, ja käyttäytyi pelottavasti*” ja osassa uhkailua vahvistettiin jollain aseella ”*Mies tuli humalassa kotiin, haki leipäveitsen ja uhkasi tappaa. Selvisin puhumalla*”. 16 prosentissa kuvauksista oli ollut selvästi fyysistä väkivaltaa, mutta naiset kertoivat enemmän siitä, miten selviytyivät tilanteesta, kuten ”*Mies kävi käsiksi ravintolassa. Piilouduin vessaan ja portsari soitti poliisit*” tai he sanoivat, etteivät halua kertoa tapauksesta tai tapauksen muisteleminen tuntui liian tuskalliselta ”*Olen aivan sekava, kun muistelen noita tapahtumia*”.

Nämä kertomukset eivät kerro koko totuutta parisuhdeväkivallasta eivätkä edes kyseisen parisuhteen väkivallasta. Toiset vastaajat olivat maininneet vakavimmaksi väkivalta-tapaukseksi väkivallalla uhkailun. Kuitenkin jotkut heistä olivat kertoneet aikaisemmin lomakkeella, että heidän puolisonsa oli potkinut, lyönyt tai käyttänyt muuta muodoltaan ”vakavaa” väkivaltaa heitä kohtaan. Tämä kertoo siitä, että väkivaltilanteen vakavuutta on vaikea arvioida väkivallan muodon ja sen todennäköisesti aiheuttaman vamman avulla, erityisesti kun arviointi perustuu yksittäiseen tekoon (esim. Römken 1997; Piispa 2004). Tapausten erottelu lieviin tai vakaviin ei tavoita kaikkien siihen luokkaan sijoittuvien tapausten vakavuusastetta, sillä luokittelu perustuu siihen, miten tekemuotojen seuraukset keskimäärin eroavat toisistaan. Esimerkiksi lieväksi väkivallaksi luokiteltava tönäisy

voi olla seurauksiltaan vakava, silloin kun tönäisy on kova tai henkilö lentää sen johdosta päin jotain kovaa esinettä. Päinvastoin vakavaksi väkivalaksi yleensä luokitellut nyrkin isku ei välttämättä aiheuta vammoja, jos lyönti on hidas, eikä osu kunnolla kohteeseensa.

Kokemuksellisesti tilanne, jossa mies uhkaa aseella saattaa tuntua pelottavammalta ja piinallisemmalta kuin tilanne, jossa käytetään selkeää fyysistä väkivaltaa ja tilanne on pian ohi. Tämä kertoo myös siitä, että tutkijoiden arvio tapahtumien vakavuudesta ei ole sama kuin niiden kokijan. Perinteiden tutkijoiden tapa on arvioida väkivallan muodon vakavuutta sen oletettujen fyysisten vammojen suhteen. Naiset puolestaan kuvaavat mieluummin sitä, miltä heistä tuntui, kuin sitä, mitä heille tapahtui.

Tapauksista kahdeksan prosenttia oli tapahtunut kyselyä edeltäneen vuoden sisällä. Yhdeksän prosenttia oli tapahtunut 1–2 vuotta sitten, 3–5 vuotta sitten oli tapahtunut 10 prosenttia ja 6–9 vuotta sitten samoin 10 prosenttia. Loput 27 prosenttia olivat tapahtuneet vähintään kymmenen vuotta sitten. Runsaasta kolmasosasta tapauksista ei saatu tietoa.

Väkivallasta aiheutuneet fyysiset ja psyykkiset seuraukset

Kyselylomakkeella oli kysymyksiä vakavimman parisuhdeväkivaltatapauksen aiheuttamista fyysisistä vammoista ja henkisistä vaikutuksista. Vajaalle puolelle (47 %) väkivaltaa joskus nykyisen tai entisen parisuhteen aikana kokeneista oli aiheutunut fyysisiä vammoja vakavimmasta väkivaltatapauksesta. Myös vuonna 1997 vajaalle puolelle (49 %, muutos jää 95 %:n luottamusvälille) oli aiheutunut fyysinen vamma vakavimmasta väkivaltatapauksesta. Neljäsosalle tapauksesta ei ollut aiheutunut fyysisiä vammoja ja runsaan viidenneksen vammoista ei ole tietoa. Yleisimmät vammat olivat molempina tutkimusvuosina mustelmat ja ruhjeet. Mustelmien ja ruhjeiden sekä haavojen määrät olivat hieman laskeneet vuodesta 1997. Vakavat fyysiset vammat olivat verrattain harvinaisia. Entisessä parisuhteessa tapahtuneet väkivaltatapaukset olivat yleensä olleet fyysisiltä seurauksiltaan vakavampia kuin nykyisessä parisuhteessa, sillä niistä runsaassa puolessa oli seurauksena ollut fyysisiä vammoja (54 %). Niissä sisäiset vammat, luunmurtumat ja aivotärähdykset olivat yleisempiä kuin nykyisissä parisuhteissa tapahtuneissa väkivallan teoissa. Kun tapaukset rajataan kyselyajankohtaa edeltäneisiin viimeiseen viiteen vuoteen, vammoja oli aiheutunut selvästi useammalle (57 %).

Taulukko 4.9 Parisuhteen vakavimmasta väkivaltatapauksesta aiheutuneet fyysiset vammat (%; laskettu joskus nykyisessä tai entisessä avio- tai avoliitossa väkivaltaa kokeneista)

	1997	2005	2005 viimeisten viiden vuoden ajalta
Ei vammaa	23,6	25,0	40,7
Mustelma*	33,6	29,6	38,8
Haava*	6,8	4,0	4,0
Venähdys ym.*	0,5	2,4	2,9
Luunmurtuma	2,1	2,5	1,6
Hammasvamma	1,2	1,1	1,2
Keskenmeno	0,5	0,3	0,5
Sisäinen vamma	0,7	0,8	1,5
Aivotärähdys	1,3	2,0	1,8
Muu vamma	1,9	3,8	5,0
Ei tietoa	27,8	28,5	2,0
Yhteensä	100,0	100,0	100,0
n	1 349	1 267	335

* vuosien 1997 ja 2005 tulokset eroavat 95 prosentin luottamusvälillä

Naisuhritutkimuksen mukaan fyysisiä vammoja aiheutui uhreille enemmän kuin yleisessä kansallisessa uhritutkimuksessa. Naisuhritutkimuksen mukaan vuonna 2005 aiheutui fyysisiä vammoja 16 000 naiselle vakavimmasta parisuhdeväkivaltatapauksesta. Vuoden 2003 yleisen uhritutkimuksen mukaan fyysisen vamman saaneita parisuhdeväkivallan uhreja oli vuoden aikana 5 200. Naisuhritutkimuksesta ei kuitenkaan voida laskea tarkkaa arviota vammojen määrästä, koska sen kenttätyö tehtiin lokakuun lopusta 2005 alkaen, jolloin pääosalle vastaajista vuosi 2005 käsitti vain 10 kuukautta.

Parisuhdeväkivallan aiheuttamat henkiset seuraukset olivat yleisiä. Runsaalle kahdelle kolmasosalle parisuhteensa aikana väkivaltaa kokeneesta vakavimmasta tapauksesta oli aiheutunut jotain henkisiä seurauksia. Vuonna 1997 näin ilmoitti 66 prosenttia (ero jää 95 %:n luottamusvälille). Yleisimpiä olivat viha, pelko, masennus ja häpeä. Yli puolet väkivaltaa kokeneista tunsivat vihaa ja kaksi viidestä pelkoa. Vihaa kokeneiden määrä oli hieman noussut vuodesta 1997. Myös keskittymisvaikeudet, vaikeudet miessuhteissa ja työssä olivat hieman yleistyneet edellisestä tutkimuskerästä. Masennusta väkivallan seurauksena kokeneiden osuus puolestaan laski. Myös henkisten seurausten avulla arvioituna entisessä parisuhteessa tapahtuneet väkivaltatapaukset ovat olleet vakavampia kuin nykyisessä parisuhteessa tapahtuneet. Lähes kaikki kysytyt henkiset seuraukset olivat selvästi yleisempiä entisessä parisuhteessa väkivaltaa kokeneilla. Esimerkiksi vihaa oli tuntenut 64 prosenttia entisessä parisuhteessa kun sitä nykyisessä tunsivat 45 prosenttia. Väkivaltaan liitettyissä syyllisyyden tunteissa

ei juuri ole eroa sen suhteen, tapahtuiko väkivalta nykyisessä vai entisessä parisuhteessa.

Väkivaltatapauksen ajallinen läheisyys vahvistaa niiden aiheuttamia henkisiä seurauksia. Naisista, joiden vakavin parisuhdeväkivaltatapaus oli tapahtunut viimeisten viiden vuoden sisällä, yli 90 prosentille oli aiheutunut jonkinlaisia henkisiä seurauksia. Erityisesti vihan tuntemukset olivat yleisempiä viimeisten viiden vuoden sisällä vakavimman väkivaltatapauksen kokeneilla, mutta myös pelon, masennuksen ja turtumuksen tunteet.

Taulukko 4.10 Parisuhteen vakavimmasta väkivaltatapauksesta aiheutuneet henkiset seuraukset (% laskettu joskus nykyisessä tai entisessä avio- tai avoliitossa väkivaltaa kokeneista)

	1997	2005	2005 viimeisten viiden vuoden ajalta
Viha*	50,1	55,5	78,8
Pelko	41,2	43,9	60,0
Masennus*	38,3	33,3	49,1
Itsetunnon lasku	27,5	29,2	37,1
Häpeä*	25,6	30,4	36,5
Univaikeuksia	24,0	25,6	34,2
Turtumus	24,0	25,1	40,7
Syylisyys	23,7	25,9	36,3
Keskittymisvaikeuksia*	18,0	20,8	28,3
Vaikeuksia miesuhteissa*	15,3	20,1	26,8
Vaikeuksia työssä*	11,3	14,5	20,8
Vaikeuksia gynekologisissa tutkimuksissa	2,2	1,6	1,2
Muita ongelmia*	5,3	7,4	9,2
n	1 349	1 267	335

* vuosien 1997 ja 2005 tulokset eroavat 95 prosentin luottamusvälillä

Nuorimmat, 18–24-vuotiaat, olivat ilmoittaneet muita useammin tutkimuksessa vakavimmaksi väkivaltatapaukseksi sellaisen, joista ei ollut aiheutunut fyysisiä vammoja ($p < 0,0001$). Suuntaus oli sama molempina tutkimusvuosina. Tulosten mukaan näyttäisi siltä, että vammoja aiheuttanut väkivalta olisi vähentynyt nuorimmassa ikäryhmässä, mutta ero jää 95 prosentin luottamusvälille. Nuoret (18–24-vuotiaat) olivat kokeneet vähemmän henkisiä seurauksia vakavimman väkivaltatapauksen seurauksena vuonna 2005 kuin muut. Vuonna 1997 ei vastaavaa eroa nuorimman ikäryhmän mukaan ollut. Kaikkein vanhimmassa ikäryhmässä oli molempina tutkimusvuosina vähemmän väkivallan henkisiä seurauksia kokeneita. Jos ne, jotka eivät ole vastanneet vammaa ja henkisiä seurauksia koskeviin kysymyksiin, poistetaan, iän mukaisia eroja ei ole kummassakaan. Henkisissä seurauksissa on havaittavissa lievä iän mukainen trendi, jonka mukaan iän lisääntyessä henkiset seuraukset yleistyvät. Erot henkisissä seurauksissa eivät kuiten-

kaan ole tilastollisesti merkitseviä ($p=0,7075$). Fyysisissä vammoissa ei ole havaittavissa trendiä iän mukaan, mutta vanhimmassa ikäryhmässä vammoja kokeneiden osuus (82 %) oli korkea ($p=0,0770$).

Nuorten herkkyys ilmoittaa tutkimuksessa muita lievempää väkivaltaa voi johtua parisuhteessa tapahtuvan väkivallan luonteesta. Nuoret ovat kokeneet parisuhteissa lievempää väkivaltaa kuin muut. Ajan myötä väkivalta voi jatkuessaan muuttua vakavammaksi ja lievemmät tapaukset korvautuvat vakavammilla.

Taulukko 4.11 Parisuhteen vakavimmasta väkivaltatapauksesta aiheutuneet fyysiset ja henkiset seuraukset iän mukaan vuosina 1997 ja 2005 (% , laskettu joskus nykyisessä tai entisessä avio- tai avoliitossa väkivaltaa kokeneista)

Ikä	Fyysiset vammat						Henkiset vaikutukset					
	Vammoja		Ei		Ei tietoa		Vaikutuksia		Ei		Ei tietoa	
	1997	2005	1997	2005	1997	2005	1997	2005	1997	2005	1997	2005
18–24	47,2	38,5	32,4	22,6	20,4	38,9	69,9	54,9	8,8	7,3	21,3	37,8
25–34	49,6	49,0	26,2	30,5	24,2	20,5	66,2	75,7	10,7	5,6	23,1	18,7
35–44	49,0	43,9	26,1	27,0	24,9	29,1	67,6	66,3	7,8	4,6	24,6	29,1
45–54	52,2	48,2	21,1	26,3	26,7	25,5	69,9	71,2	4,8	4,7	25,3	24,1
55–64	37,8	47,3	19,2	20,7	33,0	32,0	63,4	66,0	5,4	5,1	31,2	28,9
65–74	37,9	49,1	14,9	11,0	47,1	39,9	55,0	56,8	1,0	2,5	44,0	40,7

Väkivaltatapauksen muoto ennustaa fyysisen väkivallan osalta jossain määrin, mutta ei täysin, siitä todellisuudessa seuranneita fyysisiä vammoja. Kun lievästä fyysisestä väkivallasta oli aiheutunut vammoja puolelle, vakavasta fyysisestä väkivallasta niitä oli aiheutunut kahdeksalle kymmenestä ($p<0,0001$). Sen sijaan uhkailun ja seksuaalisen väkivallan osalta ei väkivallan muodon perusteella pystytä ennustamaan siitä aiheutuneita fyysisiä seurauksia kovinkaan hyvin. Uhkailua ja seksuaalista väkivaltaa kokeneista kolmasosalle oli aiheutunut jonkinlaisia fyysisiä vammoja tapauksesta. Voisi nimittäin olettaa, ettei väkivallalla uhkailusta seuraa minkäänlaisia vammoja, mutta tämä ryhmä pitää edellä esitettyjen kuvausten mukaan sisällään myös aseellista uhkailua, eikä tilanteen jatkosta aina ole tarkkaa kuvaa. Nainen on voinut loukata itsensä väistäessään, paetessaan paikalta tai suojautuessaan. Raiskauksesta ja seksuaaliseen kanssakäymiseen pakottamisista taas olettaisi aiheutuvan jonkinlaisia vammoja, mutta parisuhteessa seksuaalinen väkivalta on usein pakottamista, missä pakottamisen luonne voi olla pikemminkin väkivallan uhkaa tai sanallista pakottamista kuin varsinaisen fyysisen väkivallan käyttöä. Raiskauksesta saattaa seurata vammoja, joita uhri ei itse pysty havaitsemaan, vaan ne löytyvät vasta lääkärin tutkimuksessa. Tapaukset, joista tarkkaa kuvausta ei ollut, olivat yleensä olleet vakavia, sillä 64 prosentissa niistä oli aiheuttanut vammoja.

Taulukko 4.12 Parisuhteen vakavimmasta väkivaltatapauksesta aiheutuneet henkiset seuraukset ja fyysiset vammat (%; laskettu joskus nykyisessä tai entisessä avio- tai avoliitossa väkivaltaa kokeneista)

	Fyysiset vammat		Henkiset vaikutukset		Kaikki
	Vamma	Ei	Kyllä	Ei	
Uhkailu	32,7	63,5***	100,0	0***	4,0
Lievä fyysinen väkivalta	49,5	48,2	85,1	13,0	17,4
Vakava fyysinen	83,0	14,6	96,9	2,4	22,8
Seksuaalinen väkivalta	31,2	61,2	88,3	8,0	4,2
Kuvaus tapauksesta riittämätön	63,6	31,9	92,3	4,4	16,4
Ei tietoa	16,7	8,5	22,0	3,2	35,2

*** $p < 0,0001$

Väkivallan henkisillä seurauksilla arvioituina uhkailu ja vakava fyysinen väkivalta olivat olleet seurauksiltaan vakavimpia. Lähes kaikille oli niistä aiheutunut jonkinlaisia henkisiä seurauksia; uhkailusta kaikille ja vakavasta fyysisestä väkivallasta 97 prosentille. Seksuaalisen väkivallan seuraukset olivat useammin henkisiä kuin fyysisiä. Lieväksi muodoiltaan luokiteltu väkivalta (töniminen, tyrkkiminen, läimäisy) oli aiheuttanut vähiten henkisiä seurauksia, mutta oli sekin henkisten seurausten suhteen vakavaa. Tulos viittaa siihen, että uhkailu parisuhteessa ei ole kokijalleen täysin vähäpätöinen tapahtuma. Parisuhteessa tapahtuvasta väkivallasta puhuttaessa on muistettava väkivallan konteksti, ihmissuhde, johon osapuolet ovat sitoutuneet ja puoliso, jonka kanssa jaetaan arkipäivän elämä.

Viimeisen vuoden aikana parisuhteessa väkivaltaa kokeneista naisista viisi prosenttia ilmoitti joutuneensa olemaan väkivallan seurauksena poissa töistä viimeisten 12 kuukauden aikana vuonna 2005, joka on sama luku kuin vuonna 1997. Vuoden 1997 kyselyssä selvitettiin sairaalahoitoon joutumista viimeisen vuoden aikana. 0,8 prosenttia oli joutunut sairaalahoitoon vuoden aikana. Vuonna 2005 kysymystä muutettiin niin, että siinä selvitettiin sekä lääkärissä käynti että sairaalahoito. Lääkärissä oli käynyt viisi prosenttia. Sairaalahoitoa vaatineita ei aineistossa ollut.

6 Väkivalta ja yleinen terveydentila

Naisiin kohdistuvaa väkivaltaa on useissa tutkimuksissa tarkasteltu terveysongelmana. Turvakodeissa, ensiapuasemilla ja perusterveydenhuollon yksiköissä tehdyt pitkittäistutkimukset ja sektorikohtaiset tutkimukset ovat osoittaneet, että väkivallan kohteeksi joutuminen altistaa naiset monille henkisille ja fyysisille terveysongelmille (esim. Campbell 2002; Arias 1999). Tutkimusten ongelmana on ollut, että ne on tehty valikoituneelle

tutkimusjoukolle. Väestötason tutkimuksista on saatavilla vähemmän tietoa naisiin kohdistuvan väkivallan terveysvaikutuksista.

Tutkimusten mukaan parisuhdeväkivaltaa kokeneet naiset kokevat monenlaisia psyykkisiä ongelmia, kuten pelkoa, masennusta, painajaisia, itsetunnon laskua, somaattisia ja seksuaalisia ongelmia. Pitkittäistutkimukset ovat osoittaneet, että psyykkiset oireet yleistyvät ja niiden vaikutus uhrin psyykeen syvenee väkivallan jatkuessa (Jasinski & William 1998). Lomakkeen alkupuolella vastaajilta pyydettiin arvioita sen hetkisestä terveydentilasta ja kysyttiin, oliko heillä ollut eräitä psykosomaattisia tai psyykkisiä oireita kyselyä edeltäneen kuukauden aikana. Tässä tarkastellaan, onko väkivallan kokemuksilla yhteyttä psyykkisten ja psykosomaattisten oireiden kokemuksiin, vaikka niiden taustalla voi olla muitakin syitä.

Nykyisessä parisuhteessaan vähintään kerran väkivaltaa kokeneilla oli useammin erilaisia psyykkisiä ja psykosomaattisia oireita kuin niillä, jotka eivät olleet koskaan kokeneet väkivaltaa parisuhteessaan. Psykosomaattisissa vaivoista toistuva särky, vatsavaivat, jäsenten puutuminen, sydämen tykytys, huimaus ja runsas hikoilu ilman ruumiillista ponnistelua olivat tyypillisiä väkivaltaa kokeneille. Psyykkisistä oireista väkivaltaa kokeneille naisille tyypillisiä olivat yllirasittuneisuus, muistin ja keskittymiskyvyn heikkeneminen, hermostuneisuus, ärtyneisyys, masentuneisuus sekä aloitekyvyttömyys. Terveystilaa kuvaavat psyykkiset ja psykosomaattiset vaivat erottelivat selkeimmin väkivaltaa kokeneet väkivaltaa kokemattomista. Sen sijaan väkivaltaa kokeneiden kesken psykosomaattiset oireet eivät vaihdelleet kovinkaan paljon sen mukaan, kuinka pitkään väkivalta oli kestänyt. Joitain pieniä eroja toki tuli esiin ja ne näkyvät taulukosta 4.13.

Yllirasittuneisuus, hermostuneisuus, aloitekyvyttömyys, masentuneisuus, sekä tunne siitä, että kaikki käy yli voimien olivat yleisempiä niillä naisilla, jotka olivat kokeneet väkivaltaa tai uhkailua viimeisen vuoden sisällä. Ärtyneisyys, voimattomuus, masentuneisuus ja tunne siitä, että kaikki käy yli voimien, näyttäisivät liittyvän erityisesti tilanteeseen, jossa väkivalta ei ole kestänyt pitkään. Nämä tunteet voivat liittyä epäuskoon tilanteesta, tunteeseen siitä, että minulle ei voi käydä näin ja että minun pitäisi kyetä tekemään tilanteelle jotain. Yllirasittuneisuus, hermostuneisuus ja aloitekyvyttömyys puolestaan kuvaavat pitkään jatkuneen väkivallan vaikutuksia naisen toimintakykyyn, ja ne liitetään monissa tutkimuksissa pitkään jatkuneen väkivallan synnyttämään avuttomuuteen ja syndroomaan (Walker 1984; Mahoney 1994; Arias 1999).

Taulukko 4.13 Nykyisen terveydentilan arvio ja viimeksi kuluneen kuukauden aikaiset psyykkiset ja psykosomaattiset oireet väkivallan kokemuksen ja parisuhdeväkivallan keston mukaan (%)

	Väkivallan kesto					Väkivaltaa	
	Vähän aikaa kestänyt	Pitkä	Vii- meksi 2v	Vii- meksi 10v	Muut	Kyllä	Ei
Terveydentila							
Hyvä	78,3	57,8	74,0	45,2	66,0***	65,5	71,3***
Keskinkertainen	20,1	36,5	21,1	49,3	29,4	29,9	24,1
Huono	1,6	5,7	4,9	5,5	4,1	4,4	4,3
Psykosomaattiset vaivat							
Päänsärky	89,2	63,9	68,5	59,4	66,6*	68,4	61,9***
Toistuva särky	54,3	64,0	61,3	59,5	51,4	57,1	45,7***
Vatsavaivat	56,6	45,2	52,1	46,6	46,9	49,3	37,3***
Jäsenten puuttuminen	40,8	52,4	42,7	37,0	40,2	41,9	30,8***
Sydämen tykytys	27,5	35,4	32,1	30,6	22,9	28,6	21,6***
Pahoinvointi	21,5	14,5	12,2	4,9	13,1*	12,8	7,9***
Huimaus	38,4	34,7	24,0	22,9	25,9	27,5	20,1***
Käsien vapina	10,4	15,8	6,8	11,6	8,8*	9,7	6,4***
Hikoilu ilman ponnistelua	33,9	24,5	23,5	42,1	22,6**	27,4	19,2***
Psyykkiset oireet							
Ylirasittuneisuus	60,0	65,2	58,3	50,6	52,9*	56,3	44,5***
Muistin/keskittymiskyvyn heikkeneminen	42,0	53,1	46,4	44,4	38,2	43,6	31,8***
Voimattomuus	84,4	72,8	68,3	69,3	73,4	72,7	58,7***
Unettomuus	43,8	61,5	41,0	44,8	41,5*	44,5	38,5***
Hermostuneisuus	64,6	69,4	52,1	38,8	53,9**	54,3	38,0***
Ärtyneisyys	76,9	68,5	73,3	52,8	67,1***	68,0	50,4***
Alakuloisuus	67,5	61,3	46,8	48,2	47,9*	51,6	33,1***
Aloitekyvyttömyys	44,3	54,4	37,4	37,1	28,3***	37,1	24,8***
Ylivoimien käyminen	56,8	47,3	37,9	38,3	36,5**	40,9	25,6***

*** p<0,0001 merkitsevyystesti viittaa koko muuttajaan; ** p<0,01; * p<0,05

Väkivalta ja alkoholi parisuhteessa

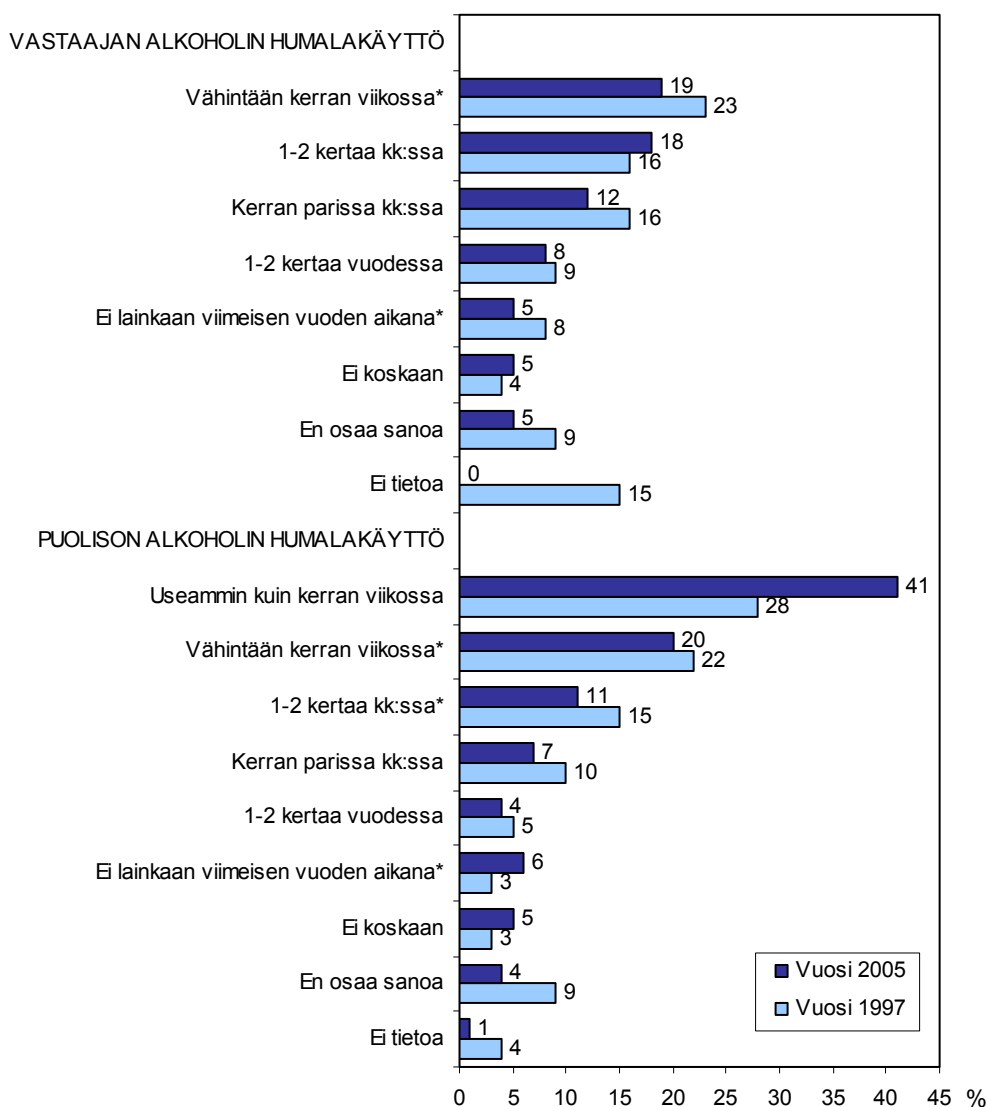
Suomalaisessa kulttuurissa alkoholi yhdistetään vahvasti väkivaltaan. Puhutaan suomalaisen väkivallan alkoholiehtoisuudesta. Alkoholi on yhteydessä väkivaltaan suomalaisessa kulttuurissa kahdella tavalla. Ensinnäkin alkoholin kulutuksen muutosten on todettu pitkällä aikavälillä lisäävän pahoinpitelyrikoksia. Toiseksi, alkoholin vaikutuksen alaisena oleminen voi lisätä paitsi väkivaltaista käyttäytymistä myös vaaraa joutua väkivallan uhriksi. Tuolloin puhutaan nimenomaan humalahakuisesta juomisesta, joka näyttää olevan tyypillistä suomalaiselle kulttuurille ja nimenomaan suomalaiselle maskuliiniselle kulttuurille. (Kansallinen ohjelma väkivallan vähentämiseksi 2005, 5.) Monissa suomalaisissa ja ulkomaisissa tutkimuksissa on osoitettu alkoholin ja erityisesti vakavan väkivallan välinen yhteys.

Poliisin tilastojen mukaan selvitetystä pahoinpitelyrikoksista ja henkiriikosten yrityksistä lähes kolme neljästä syylliseksi epäillystä oli alkoholi-humalassa. Samanlainen yhteys näkyy väestöhaastatteluista; kahdessa kolmesta väkivaltatilanteesta joko tekijä, uhri tai molemmat olivat päihtyneitä. Väkivaltatilanteiden lukumäärä, joissa uhri on päihtynyt, on yleistynyt. Erityisesti tämä koskee miehiä. (Sirén 2000.)

Naisen turvallisuus 2005 -tutkimuksessa voidaan tarkastella alkoholin ja väkivallan yhteyttä parisuhteessa sekä väkivallan uhrin että tekijän taustojen avulla. Lomakkeella oli sekä vastaajan että hänen nykyisen tai entisen avio- tai avopuolison alkoholin humalakäyttöä selvittävät kysymykset. Vakavimmasta väkivallan teosta kysyttiin molempien osalta, olivatko he päihtymisen vaikutuksen alaisina kun väkivallanteko tapahtui.

Alkoholin humalakäytön yhteys väkivaltaan

Väestökyselyiden mukaan alkoholin käyttötiheys ja etenkin humalakäyttö ovat yhteydessä väkivaltakokemusten yleisyyteen. Alkoholin viikoittainen tai sitä useammin tapahtuva humalakäyttö kasvattaa väkivallan uhriksi joutumisen riskiä kolminkertaiseksi verrattuna niihin, jotka eivät ole käyttäneet alkoholia humaltumiseen saakka lainkaan vuoden aikana. (Aromaa & Heiskanen 1996.) Naisen alkoholin humalakäytöllä oli yhteys parisuhdeväkivallan kohteeksi joutumiseen viimeisen vuoden aikana nykyisessä parisuhteessa, mutta yhteys ei ole niin selvä kuin vuonna 1997. Vähintään kerran viikossa humaltuvista naisista vajaa viidennes on kokenut vuoden aikana parisuhdeväkivaltaa, ei-lainkaan viimeisen vuoden aikana humaltuneista näin ilmoitti viisi prosenttia. Tässä yhteydessä on kuitenkin muistettava, että usein humaltuvien naisten osuus on aineistossa pieni. Parisuhteessa olevista vähintään kerran kuukaudessa itsensä humalaan asti juovia on 11 prosenttia, vähintään kerran viikossa vain kolme prosenttia. Alkoholin kulutusta selvittäneiden pitkittäistutkimusten mukaan naisten alkoholin kulutus on yleistynyt ja kulutettu alkoholimäärä on lisääntynyt vuodesta 1968 vuoteen 2000, mikä on johtanut naisten osuuden kasvuun alkoholin kokonaiskulutuksesta. Naisten humalahakuinen juominen on lisääntynyt. Edelleen naiset käyttävät henkeä kohden alkoholia keskimäärin runsaat kolme kertaa vähemmän kuin miehet. (Alkoholi- ja väkivaltatyöryhmän raportti 2005, 10.) Naisen turvallisuus -tutkimuksen aineistossa parisuhteessa elävien naisten osalta ei näy merkittävää kasvua alkoholin humalakäytön yleistymisessä. Vuonna 1997 itsensä humalaan viikoittain juovia oli kaksi prosenttia ja vähintään kerran kuukaudessa kahdeksan prosenttia.

* vuosien 1997 ja 2005 tulokset eroavat 95 prosentin luottamusvälillä

Kuvio 4.5 Väkivaltaa nykyisessä avio- tai avoliitossa viimeisen vuoden aikana kokee-
neet vastaajan ja puolison alkoholin humalakäytön mukaan (%)

Puolison alkoholin humalakäytön yhteys naisen väkivallan kohteeksi joutumiseen on voimakkaampi. Naisten väkivallan kokemukset yleistyvät kaksinkertaisiksi, kun puolison alkoholin humalakäyttö lisääntyy kerrasta useampaan kertaan viikossa. Kyselyyn vastanneiden mukaan puolison usein tapahtuva alkoholin humalakäyttö oli yleisempää kuin vastaajien itsensä; 12 prosenttia ilmoitti, että heidän puolisonsa käytti vähintään kerran viikossa alkoholia niin, että oli humalassa. Naisten alkoholin käyttöä selvittäneen tutkimuksen mukaan puolisojen juomisen välillä on selvä yhteys. Runsaasti alkoholia käyttävien naisten partneri on myös todennäköisemmin juova kuin raitis (Holmila 1992, 102). Vuoden 1997 aineistosta tehtyjen

analyysien perusteella naisen alkoholinkäyttö menetti yhteytensä parisuhdeväkivallan kokemuksiin, kun miehen usein tapahtuva alkoholin humaläkäyttö otettiin mukaan malliin (Piispa 2000). Puolison runsaalla alkoholin käytöllä voi olla alkoholinkäyttöä lisäävä vaikutus, kuten Holmilan tutkimus osoitti, mutta myös toisen puolison alkoholinkäyttöä vähentävä vaikutus. Stuart ym. (2002) osoittivat omassa tutkimuksessaan, että naisen päihdehoitoon osallistuminen johti paitsi hänen oman alkoholinkäyttönsä vähenemiseen myös miehen naiseen kohdistaman väkivallan vähenemiseen.

Vakavin väkivaltatapaus

44 prosentissa vakavimmista väkivaltatapauksista mies ja 16 prosentissa nainen oli ollut alkoholin tai muiden päihteiden vaikutuksen alainen kun vakavin väkivallanteko tapahtui. Tulos vastaa puolison päihtymyksen osalta norjalaista väestötason tutkimusta, jossa tosin kysyttiin viimeisestä väkivaltatapauksesta eikä vakavimmasta (Haaland & Clausen 2005, 71). Vakavimmista väkivaltatapauksista runsaassa kahdessa tapauksessa viidestä joko tekijä, uhri tai molemmat olivat päihtyneitä; 14 prosentissa molemmat olivat alkoholin tai muiden päihteiden vaikutuksen alaisina, 30 prosentissa vain mies oli päihtynyt, yhdessä prosentissa vain nainen ja 24 prosentissa ei kumpikaan. Yleisten uhritutkimusten mukaan kaikista väkivaltatilanteista joko tekijä, uhri tai molemmat olivat päihtyneitä kahdessa kolmesta (Sirén 2000). Väkivaltatilanteet eivät ole keskenään täysin verrattavissa, mutta oletettavaa on, että naisten kohdalla vakavin parisuhdeväkivaltatapaus on keskimäärin vakavampi kuin yleisessä uhritutkimuksessa selvitetty keskimääräinen väkivaltatapaus.

Jatkotarkastelussa tapaukset, joissa vain nainen oli päihtynyt, yhdistettiin tapauksiin, joissa molemmat olivat päihtyneitä¹. Tapaukset olivat seurauksiltaan vakavampia silloin, kun molemmat osapuolet tai väkivallan tekijä olivat päihtyneitä. Runsaassa kahdessa tapauksessa kolmesta oli aiheutunut vammoja silloin kun molemmat tai mies yksin olivat alkoholin tai muiden päihteiden vaikutuksen alaisina. Poliisin tietoon tapaukset tulivat useammin silloin, kun mies oli päihtynyt. Tapaukset voivat tulla poliisin tietoon joko uhrin itsensä ilmoittamina tai muuten, esimerkiksi siten, että naapurit hälyttävät poliisin paikalle. Vajaa viidesosa tapauksista, joissa mies oli päihtynyt ja 14 prosenttia tapauksista, joissa molemmat olivat päihtyneitä, tuli kyselyn mukaan poliisin tietoon joko naisen itsensä ilmoit-

---

¹ Tapaukset, joissa vain nainen oli päihtynyt, yhdistettiin tapauksiin, joissa molemmat olivat päihtyneitä, koska näitä tapauksia oli vähän. Ne yhdistettiin luokkaan, jossa muutenkin oli mukana uhrin oma päihtymys.

tamana tai muuten. Kyselyn mukaan poliisin tietoon tulleista tapauksista siis neljässä viidestä tapauksesta tekijä tai sekä tekijä että uhri olivat päihtyneitä, useimmiten kuitenkin vain mies. Jäljelle jäävissä vajaan viidesosassa poliisin tietoon tulleista tapauksista kumpikaan ei ollut päihtyneitä. Tapaukset tulevat useammin terveydenhuollon tietoon mikäli mies tai molemmat puoliset olivat päihteen vaikutuksen alaisina. Tässäkin miehen päihtymyksellä on hieman suurempi rooli kuin uhrin päihtymyksellä. Tulokset viittaavat siihen, että tapaukset ovat seurauksiltaan vakavampia silloin kun väkivalta tehdään päihteen vaikutuksen alaisena.

Väkivaltatapaukset näyttävät tulevan helpommin viranomaisten tietoon silloin, kun alkoholilla on osuutta tapahtumiin. Ulkomaisten kliinisten tutkimusten mukaan väkivallan uhreista, jotka olivat tulleet vammojen takia hoitoon, kaksi kolmesta oli päihtynyt (Melhuus & Sorensen 1994; Pape & Stefansen 2004; sit. Haaland & Clausen 2005, 70). Suomalaisen poliisin toimintakulttuuria selvittäneen tutkimuksen mukaan poliiseilla on varsin yksipuolinen kuva parisuhdeväkivallasta (Laapio 2005, 75). Poliisin näkemysten mukaan lähes kaikissa kotihälytystapauksissa osapuolet ovat päihteen vaikutuksen alaisina, useimmiten humalassa. Kyselyaineisto valottaa asiaa hieman toisesta näkökulmasta. Tämän kyselytutkimuksen tulokset osoittavat, että tapaukset ovat seurauksiltaan vakavampia ja päätyvät useammin viranomaisten tietoon silloin, kun tekijä tai sekä tekijä että uhri ovat päihtyneitä. Näin ollen poliisi tapaa kyselyaineiston perusteella todennäköisimmin ne tapaukset, joissa alkoholilla on osuutta väkivaltaan kuin ne, joissa näin ei ole. Kysely osoittaa myös sen, että kaikissa parisuhdeväkivaltatapauksissa alkoholilla ei ole osuutta ja uhrin osalta on muistettava, että usein tapahtuva alkoholin humalakäyttö on harvinaista.

Alkoholin ja väkivallan yhteys, erityisesti silloin kun puhutaan naisiin kohdistuvasta parisuhdeväkivallasta voi olla monimutkaisempi, eikä selity pelkästään humalakäytön useutta tarkastelemalla. Alkoholin humalakäyttö voi kärjistä konfliktteja, johtaa väärinkäsityksiin ja virhearviointeihin omista voimista, jolloin väkivallan seuraukset voivat olla ennakoitua vakavammat. Alkoholi on myös suomalaisessa kulttuurissa, ja suomalaisessa väkivallan tutkimuksessa, vahva normirikkomusten selittäjä ja väkivallan käyttöä ihmisten mielissä oikeuttava tekijä (esim. Kivivuori 1999, 110–117). Uhriksi joutuneiden naisten voi olla helpompi sallia ja ymmärtää miehen väkivaltaisuus silloin, kun hän on alkoholin vaikutuksen alaisena. Runsas alkoholin käyttö liitetään voimakkaasti maskuliiniseen kulttuuriin, ja silloin kun siihen liittyy naisen alistamista salliva normisto, voidaan puhua kulttuurisesta normistosta, joka tukee sekä naisen alistamista että miehen juopottelua maskuliinisina käytäntöinä (ks. myös Alkoholi- ja väkivaltatyöryhmän raportti 2005). Alkoholin usein tapahtuva humalakäyttö

saattaa liittyä myös tietyn tyyppiseen parisuhdeväkivaltaan, väkivaltaan, joka on jatkunut pitkään ja missä runsas juominen liittyy muihin huono-osaisuuden piirteisiin, kuten työttömyyteen, pieniin tuloihin ja naisen vähäisiin vaihtoehtoihin irrottautua väkivaltaisesta miehestä (Piispa 2002, 880–881). Suomalaisissa naisten runsasta alkoholin käyttöä (Holmila 1993), kodittomuutta (Granfelt 1998) ja vankilasta vapautuvien asumista-poja (Granfelt 2003) selvittäneissä tutkimuksissa on viitattu naisten runsaan alkoholin tai huumeiden käytön ja väkivaltaisten parisuhteiden väliinseen problematiikkaan. Väkivalta osaltaan ajaa naisia runsaaseen juomiseen, miten runsaan juomisen mukanaan tuoma leimautuminen, häpeä ja syyllisyys omalta osaltaan vaikeuttaa näitä naisia hakemasta apua väkivaltaongelmaan, miten päihdeongelma ajaa heidät väkivaltaisiin parisuhteisiin ja pitää heidät niissä kodittomuuden pelossa.

Taulukko 4.14 Alkoholin osuus vakavimmissa väkivaltatapauksissa ja niistä aiheutuneet fyysiset vammat, poliisiin tietoon tuleminen ja avun hakeminen terveydenhuollosta (%; laskettu joskus nykyisessä tai entisessä avio- tai avoliitossa väkivaltaa kokeneista, n=901)

	Alkoholin osuus vakavimmissa tapauksessa			
	Molemmat päihtyneitä	Ei kumpikaan	Mies päihtynyt	Kaikki
<i>Fyysiset vammat***</i>				
Vammoja	66,4	54,8	68,8	46,4
Ei vammoja	32,2	43,0	28,3	25,1
Ei tietoa	1,3	2,2	2,9	28,5
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Poliisiin tietoon***</i>				
Kyllä	14,1	7,7	18,7	13,9
Ei	84,7	89,5	77,2	83,1
Ei tietoa	1,2	2,8	4,1	3,0
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Apu terveydenhuollosta**</i>				
Ei, väkivallanteko oli niin lievä	64,8	67,8	53,9	61,1
Ei, olisi pitänyt hakea	12,4	13,1	16,1	14,3
Kävi lääkärissä tai terveyden hoitajalla (ei sairaalaan)	13,9	12,2	17,9	15,1
Joutui sairaalaan	5,0	1,1	4,7	3,5
Ei tietoa	3,9	5,8	7,3	6,1
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0
n	202	313	386	1 308

*** p<0,0001; ** p<0,01

7 Lapset väkivallan todistajina

Parisuhteessa tapahtuvan väkivallan vaikutuksia lasten hyvinvointiin on tutkittu kansainvälisesti paljon. Tiedetään, että siitä voi seurata lapsille monia ongelmia. Pääosin tutkimus on ollut kvantitatiivista väkivallan yleisyyden selvittämiseen tai syy-seuraus-suhteiden ymmärtämiseen pyrkivää, ja tutkimus on perustunut aikuisten, joko äitien tai ammattilaisten selonteokoihin. Alan suomalainen tutkimus on vähäistä. (Ks. Eskonen 2005.) Heikki Sariolan 1990-luvulla tekemän tutkimuksen mukaan ennen 14-vuoden ikää oli 72 prosenttia nuorista joutunut molempien tai toisen vanhemman lievän ja kahdeksan prosenttia vakavan väkivallan uhriksi (esim. potkiminen, heittäminen, nyrkillä lyöminen). Äidit ja isät syyllistyivät väkivaltaan yhtä usein. Tytöt joutuivat lievän väkivallan uhreiksi poikia useammin, vakavan väkivallan suhteen ei ollut eroja sukupuolten välillä. Tutkimusta varten haasteltiin 15–16-vuotiaita nuoria (n=7 349). (Sariola 1990, 7–9.) Uudemman, 15-vuotiaille helsinkiläisnuorille tehdyn kyselyn mukaan tytöt (34 %) olivat joutuneet viimeisen vuoden aikana vanhempiansa väkivallan kohteeksi poikia (23 %) useammin (n=1 040, Savolainen 2003, 35–53).

Tutkimukset, joissa on keskitytty tarkastelemaan sitä, millaisia vaikutuksia kotona nähdyllä tai koetulla väkivallalla on lapsen hyvinvoinnille, ovat osoittaneet mm. lasten psyykkisten ongelmien lisääntymistä. Psyykkiset ongelmat ilmenevät emotionaalisina ongelmia, kuten masennuksena tai lapsen pahanolon tunteen purkautumisena käyttäytymisongelmiin. (O’Keefe 1994; sit. Eskonen 2005, 30.) Lapset voivat reagoida äitinsä kokemaan väkivaltaan monenlaisin tavoin. He voivat ahdistua emotionaalisesti tai he voivat vetäytyä tilanteesta turvalliseen paikkaan. He voivat myös pyrkiä aktiivisesti puuttumaan väkivaltilanteeseen suojellakseen äitiään joko antamalla sanallisia ohjeita tai hyökkäämällä fyysisesti väkivaltaisesti käyttäytyvän vanhemman kimppuun. He voivat hälyttää myös apua tai he voivat myös käyttäytyä häiriköivästi saadakseen vanhempien välisen tilanteen loppumaan (esim. Smith ym. 1997; Ojuri 2004; Eskonen 2004). Äidin kokemus väkivalta voi vaikuttaa lisäksi välillisesti hänen kykynsä toimia vanhempana esimerkiksi epäjohtomukaisina kasvatuskäytäntöinä, suojelevuutena tai kovina rangaistustapoina (Smith ym. 1997). Käytännöstä on löydetty esimerkkejä, joissa äidin kyvyn huolehtia lapsistaan on tulkittu heikentyneen väkivallan aiheuttaman trauman vuoksi (Eskonen 2005).

Tässä tutkimuksessa kysyttiin epäsuorasti kotona nähdyn väkivallan vaikutuksista lapseen tiedustelemalla naisilta, ovatko lapset nähneet tai kuulleet kun mies on käyttänyt väkivaltaa vastaajaa kohtaan tai onko lapsi joutunut itse väkivallan kohteeksi. Kansainvälisten tutkimusten mukaan

tiedetään, että vanhempien välinen väkivalta lisää lapsiin kohdistuvan väkivallan todennäköisyyttä (Eskonen 2005, 29). Runtas kolmasosa väkivaltaa joskus entisen tai nykyisen parisuhteensa aikana kokeneista arvioi, että heidän lapsensa olivat nähneet tai kuulleet, kun puoliso oli väkivaltainen häntä kohtaan, mutta lapset eivät itse olleet joutuneet väkivallan kohteeksi. Viisi prosenttia kertoi, että mies oli käyttänyt väkivaltaa myös lapsia kohtaan. Viidesosa väkivaltaa joskus entisen tai nykyisen parisuhteensa aikana kokeneista arveli, että lapset eivät olleet nähneet tai kuulleet kun mies oli ollut väkivaltainen häntä kohtaan. Tulosten luotettavuutta heikentää se, että runtas kolmasosa ei vastannut kysymykseen.

Väkivallan näkeminen tai kuuleminen voi vaikuttaa paitsi lapsen kehitykseen, myös siihen, miten hän suhtautuu itse väkivallan käyttöön ongelmien ratkaisukeinona. Sosiaalisella oppimisella on tutkimusten mukaan yhteys väkivaltaan parisuhteessa (Johnson 1996, 171–176). Terhi Ekolan (1992, 178–181) tutkimuksen mukaan työväenluokkaiseen kulttuuriin samaistuneet nuoret tytöt, jotka ovat kotonaan nähneet isänsä pahoinpitelevän äitiä, jatkavat tätä mallia omissa parisuhteissaan hyväksyen poikaystäväväkivallan maskuliinisuuteen kuuluvana kyseenalaistamatta sitä. Kyselymme tulokset olivat samansuuntaisia edellisten havaintojen kanssa. Naiset, joiden isä oli ollut väkivaltainen äitiä kohtaan, olivat kokeneet muita useammin väkivaltaa sekä koko parisuhteen aikana että viimeisen vuoden sisällä. Tulokset olivat samansuuntaisia molempina tutkimusvuosina. Lapsuuden kodista omaksuttu väkivallan hyväksyvä kulttuuriperimä oli voimakkaampi miehen puolelta, sillä miehistä, joiden isä oli ollut väkivaltainen puolisoaan tai muita perheenjäseniään kohtaan lähes neljä kymmenestä oli ollut väkivaltainen joskus nykyistä puolisoaan kohtaan ja 16 prosenttia viimeisen vuoden aikana. Tosin tässä kohdin tuloksiin pitää suhtautua pienellä varauksella, sillä ne perustuvat naisen tietoihin nykyisen puolisonsa lapsuudenkodista.

Kyselyn tulokset viittaavat siihen, että väkivalta voi siirtyä myös nykyiseltä sukupolvelta seuraavalle. Perheissä, joissa naisen isä tai isäpuoli on ollut väkivaltainen puolisoaan kohtaan, lapset olivat nähneet tai kuulleet tai olleet itse väkivallan kohteina useammin (38 %) kuin perheissä, joissa naisen omassa lapsuudenkodissa ei ollut väkivaltaa (32 %, $p < 0,05$).

Taulukko 4.15 Vähintään kerran elämänsä tai viimeisen vuoden aikana nykyisessä avio- tai avoliitossaan väkivaltaa kokeneet oman tai puolison isän, lapsuuden fyysisen tai seksuaalisen väkivallan kokemusten mukaan. (% avio- tai avoliitossa olevista)

	1997		2005	
	Väh. kerran elämän aikana	Väh. kerran viimeisen vuoden aikana	Väh. kerran elämän aikana	Väh. kerran viimeisen vuoden aikana
<i>Oma isä väkivaltainen äitiä kohtaan</i>				
Kyllä	24,1	13,2	27,2***	12,5***
Ei	12,8	7,1	17,3	6,6
Ei ollut isää/äitiä	21,5	12,7	19,7	5,5
Ei tietoa	6,2	6,3	19,9	8,6
<i>Puolison isän väkivaltaisuus puolisoa tai muita perheenjäseniä kohtaan</i>				
Kyllä	40,5	18,9	37,4***	16,0***
Ei	13,6	4,8	12,2	3,9
Ei tiedä	32,4	11,6	26,5	12,7
Ei vastausta	14,6	3,8	15,3	7,6
<i>Lapsena väkivaltaa kokeneet</i>				
Kyllä	40,9*	18,0	35,5***	14,8***
Ei	18,3	6,7	16,8	6,4
Ei tietoa	14,9	4,6	13,4	5,7
<i>Lapsena seksuaalista väkivaltaa kokeneet</i>				
Kyllä	37,9*	16,1	31,1	14,2
Ei	19,4	7,4	17,5	6,8
Ei tietoa	19,1	6,0	14,9	6,4

* vuosien 1997 ja 2005 tulokset eroavat 95 prosentin luottamusvälillä; *** p<0,0001 (laskettu parisuhdeväkivaltaa joskus tai viimeisen vuoden sisällä kokeneiden ryhmissä)

Lapsuuden väkivallan kokemuksilla on yhteys aikuisena parisuhteessa koettuun väkivaltaan. Tämä on tullut esiin myös muissa tutkimuksissa (Lundgren ym. 2001, 72). Lomakkeella oli muutama kysymys naisten fyysisen tai seksuaalisen väkivallan kokemuksista lapsuudessa. Ne, jotka olivat kokeneet fyysistä väkivaltaa lapsuudessaan jonkun kyselyssä kysytyn henkilön taholta, olivat kokeneet väkivaltaa parisuhteessaan yli kaksi kertaa useammin kuin muut. Sillä, kuka perheenjäsen (isä/isäpuoli, äiti/äiti-puoli tai joku sisaruksista) tai oliko tekijä perheenjäsen vai joku tuttu tai tuntematon, ei ollut merkitystä väkivallan kokemusten yleisyyteen. Yleisimmin väkivallan tekijä perheessä oli isä tai isäpuoli (12 %). Äiti tai äiti-puoli oli tekijänä kuudessa prosentissa ja veli tai velipuoli neljässä prosen-tissa. Sisaren tai sisarpuolen tekemän väkivallan kohteeksi alle 15-vuotiaana olivat joutuneet harvat (2 %). Seksuaalisen väkivallan kohteeksi lapsuudessa joutuneet olivat samoin aikuisena kokeneet useammin pa-risuhdeväkivaltaa kuin muut. Seksuaalisen väkivallan osalta ei kyselyssä kysytty tekijää erikseen.

Lähteet

- Alkoholi ja väkivalta. Työryhmän raportti 11.2.2005.
- Aromaa, K. & Heiskanen, M. (1996). Väkivalta. Teoksessa Suomalaisten turvallisuus 1993. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 139. Oikeus 1996:17. Tilastokeskuksen julkaisuja. Helsinki.
- Arias, I. (1999). Women's Responses to Physical and Psychological Abuse. Teoksessa Arriaga, X. & Oskamp, S. (toim.) *Violence in Intimate Relationships*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Campbell J. C. (2002). Health consequences of intimate partner violence. *Lancet*, 359:1331–1336.
- Daly, M. & Wilson, M. (1988). *Homicide*. New York: De Gruyter.
- Ekbrand, H. (2006). Separationer och mäns våld mot kvinnor. Göteborg Studies in Sociology N:o 28. Department of Sociology. Göteborg university.
- Ekola, T. (1992). Kleptomania – tyttöjen kapinaa. Teoksessa Näre, S. & Lähteenmaa, J. (toim.): *Letit liehumaan. Tyttökulttuuri murroksessa*. Tietoliipas 124. SKS, Helsinki, 171–182.
- Eskonen, I. (2004). Lasten toimijuus perheen väkivaltilanteissa. *Nuorisotutkimus* 4/2004, vol. 22, 3–16.
- Eskonen, I. (2005). Perheväkivalta lasten kertomana. *Acta Universitatis Tamperensis* 1107. Tampere University Press.
- Granfelt, R. (1998). *Kertomuksia naisten kodittomuudesta*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Granfelt, R. (2003). Vankilasta kotiin vai kadulle. Vangit kertovat asunnottomuudesta. *Suomen ympäristö* 613. Ympäristöministeriö. Helsinki.
- Haaland, T. & Clausen, S-E. (2005). Tursler og maktbruk i parforhold. Utbredelse. Teoksessa Haaland, T., Clausen, S-T. & Schei, B. (toim.). *Vold I parforhold – ulike perspektiver. Resultater fra den første landdekkende undersøkelsen I Norge*. NIBR-rapport 2005:3.
- Heiskanen, M. & Piispa, M. (1998). Usko, toivo, hakkaus. Kyselytutkimus miesten naisille tekemästä väkivallasta. Tilastokeskus. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta. Oikeus 1998:12. Sukupuolten tasa-arvo. SVT. Helsinki.
- Heiskanen, M., Siren, R. & Aromaa, K. (2004). Suomalaisten turvallisuus 2003. Vuoden 2003 haastattelututkimuksen ennakkotietoja suomalaisten tapaturmien ja rikosten kohteeksi joutumisesta ja pelosta. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos tutkimustiedonantoja 58. Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 29. Helsinki.
- Holmila, M. (1993). Heavy Drinking Women: Drinking Patters and Resources for Controlled Drinking. *Addiction Research*, 1, 119–130.
- Husso, M. (2003). *Parisuhdeväkivalta. Lyötyjen aika ja tila*. Tampere: Vastapaino.
- Jallinoja, R. (2000). *Perheen aika*. Keuruu: Otava.
- Jasinsky, J. & Williams, L. (1998). *Partner Violence. A Comprehensive Review of 20 years of Research*. Sage Publications.
- Johnson, H. (1996). *Dangerous Domains. Violence against women in Canada*. Toronto: Nelson.
- Kelly, L. (1988). *Surviving sexual violence*. Cambridge: Polity Press.

- Keskinen, S. (2005). *Perheammattilaiset ja väkivaltatyön ristiriidat. Sukupuoli, valta ja kielelliset käytännöt.* Tampere University Press. Tampere.
- Kansallinen ohjelma väkivallan vähentämiseksi. (2005). Oikeusministeriö. Julkaisu 2005:2.
- Kivivuori, J. (1999). *Suomalainen henkirikos. Teonpiirteet ja tekojen olosuhteet vuosina 1988 ja 1996.* Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 159. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.
- Laapio, M-L. (2005). *Poliisi ja perheväkivalta. Tapaustutkimus poliisin toimintakulttuurista ja viranomaisverkostosta.* Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksia 24. Helsinki.
- Lahti, M. (2001). *Domesticated Violence. The Power of the ordinary in everyday Finland.* University of Helsinki. Helsinki University Printing House. Helsinki.
- Lundgren, E. (1992). *Gud och alla andra karlar.* Stockholm: Natur och kultur.
- Lundgren, E. & Heimer, G. & Westerlund, J. & Kalliokoski, A. (2001). *Slagen dam. Mäns våld mot kvinnor i jämställda Sverige – en omfångsundersökning.* Brottsoffermyndigheten. Uppsala Universitet. Åströms tryckeri Ab. Umeå.
- Ojuri, A. (2004). *Väkivalta naisen elämän varjona – tutkimus parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten elämäkulusta ja selviytymisestä.* Lapin yliopisto. Rovaniemi.
- Piispa, M. (2000). *Modernisaation paradokseja. Nuorten naisten kokema parisuhdeväkivalta Suomessa.* Naistutkimus kvinnoforskning 4: 4–18.
- Piispa, M. (2002). *Complexity of Patterns of Violence Against Women in Heterosexual Partnerships.* Violence Against Women. Volume 8, Number 7, July 2002; 873–900.
- Piispa, M. (2004). *Väkivalta ja parisuhde. Nuorten naisten kokeman parisuhdeväkivallan määrittely surveytutkimuksessa.* Tilastokeskuksen tutkimuksia 241. Helsinki.
- Römkens, R. (1997). *Prevalence of Wife Abuse in the Netherlands. Combining Quantitative and Qualitative Methods in Survey Research.* Journal of Interpersonal Violence. Volume 12, Number 1, February 1997:99–125.
- Sariola, H. (1990). *Lasten väkivalta ja seksuaalikokemukset.* Julkaisu 85. Lastensuojelun keskusliitto. Helsinki.
- Savolainen, J. (2003). *Perherakenne ja väkivaltaiset uhrikokemukset (s. 30–54).* Teoksessa Kivivuori, J. & Savolainen, J. (toim.). *Helsingin nuoret rikosten uhreina ja tekijöinä.* Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 204. Hakapaino Oy. Helsinki.
- Sirén, R. (2000). *Pahoinpitelyrikollisuus 1950–1997.* Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 169. Helsinki.
- Schrötte, M. & Muller U. (2004). *Health, well-being and personal safety of women in Germany: a representative study on violence against women in Germany.* Federal Ministry for Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth.
- Suomen tilastollinen vuosikirja 2004. SVT. Tilastokeskus.
- Smith, J., Berthelsen, D. & O'Connor, I. (1997). *Child adjustment in high conflict families.* Child: care, health and development 23 (2), 113–133.

- Straus, M. A. & Gelles, R. J. (1992). *Physical Violence in American Families. Risk Factors and Adaptations to Violence in 8,145 Families*. New Jersey: New Brunswick.
- Stuart, G., Ramsey, S., Moore, T., Kahler, C., Farrel, L., Recupero, P. & Brown, R. (2002). Marital Violence Victimization and Perpetration Among Women Substance Abusers: A Descriptive Study. *Violence Against Women*, Vol. 8., No. 8, 934–952.
- Walby, S. & Allen, J. (2004). Domestic violence, sexual assault and stalking: Findings from the British Crime Survey. Home Office Research Study 276. Home Office Research, Development and Statistics Directorate.
- Walker, L. E. (1984). *The Battered Woman Syndrome*. New York: Springer publishing company. (First edition 1979)